

BEATRIJS

EEN MIDDELEEUWS
MARIA – MIRAKEL

Vertaald in het dialect van
Bunschoten – Spakenburg en Eemdijk

Door Drs. M. Nagel

Een uitgave van
“DE HEEREN VAN BUNSCHOTEN”
2005

COLOFON

De spelling van de dialect-tekst van de *Beatrijs* is conform de spellingsregels, vastgelegd in het "Woordenboek van Bunschoten-Spakenburg en Eemdijk".

Deze uitgave kwam mede tot stand door financiële bijdragen van:

- De Gemeente Bunschoten
- Bouwbedrijf Visser & Hopman BV
- Het Coöperatie-Fonds Rabobank te Spakenburg
- Kaashandel De Gooische Boer V.O.F.
- Gastronomie en Wijnkoperij Beukers' Delicatessen
- M. Nagel
- Drukkerij de Bunschoter B.V.

Fotoverantwoording:

Voorplat: - Openingsbladzijde van de *Beatrijs* in het Handschrift van de Koninklijke Bibliotheek te Den Haag

- Chantelle (Allier)

Église abbatiale - La Vierge

- Spakenburgse moeder met kind (Geërt van Griët Roòs)

- Chantelle (Allier)

Église abbatiale - La Vierge

De afbeeldingen in de marge betreffen details van Romaanse kerken.

Vormgeving : Cor Nagel, Meindert Nagel, David Hartog, Sjaak de Jong

Tekst CD gezegd door : Meindert Nagel

Tekstregie : Mees Hartog

Productie : Cor Nagel

NL ISBN : 90-70708-17-5

Copyright 2005 "De Heeren van Bunschoten" te Bunschoten

Niets uit deze uitgave mag worden veelelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever en de auteur.

Het vertalen is de vader van de beschaving ...

Joseph Brodsky

3

INHOUDSOPGAVEN

Voorwoord.....	7
Inleiding.....	9
Beatrijs.....	13
Geraadpleegde literatuur.....	51

CD.....	3 omslag

Track 1	versregel	1 t/m 80
Track 2		81 t/m 190
Track 3		191 t/m 327
Track 4		328 t/m 432
Track 5		433 t/m 552
Track 6		553 t/m 666
Track 7		667 t/m 785
Track 8		786 t/m 911
Track 9		912 t/m 1038

VOORWOORD

Deze uitgave van de *Beatrijs* in het dialect van Bunschoten –Spakenburg en Eemdijk is een initiatief van de Sociëteit ‘De Heeren van Bunschoten’, een gezelschap dat bestaat uit:

A. ter Beek
J. Hopman
T. Koelewijn
C.R. Nagel
M. Nagel

Ieder van de leden is overtuigd van het belang van het historisch en cultureel erfgoed – in de ruimste betekenis van het woord – van de gemeente Bunschoten.

Allen willen bijdragen – een ieder naar eigen aard, inzicht en capaciteit – om dat erfgoed voor het nageslacht te behouden.

Een vertaling van deze unieke tekst, die drommen leerlingen op de middelbare scholen – zeker in de vorige eeuw – te lezen krijgen, past heel goed in het kader van deze doelstelling. Aan de ene kant cultuuroverdracht, weliswaar op lokaal niveau, en aan de andere kant cultuurbehoud, zoals aan het eind van de *Inleiding* bij deze uitgave is uiteengezet.

Dat de vertaling van deze legende vergezeld gaat met een opname op CD, geeft het project een duidelijke meerwaarde: immers, in de loop

der jaren zijn verschillende publicaties in dialect verschenen, terwijl aan mondelinge vastlegging weinig aandacht is besteed. Ons inziens is het gesproken woord, de klank van een taal, van een dialect essentieel.

Het schrift is een middel om deze klanken vast te leggen door middel van een aantal willekeurige fonetische tekens.

“De Heeren van Bunschoten” hopen met deze uitgave een bijdrage te leveren aan het bewaren van ons cultureel erfgoed en wensen U veel lees- en luisterplezier.

Bunschoten, juli 2005

“De Heeren van Bunschoten”

INLEIDING

Korte geschiedenis van de tekst

Wie de *Beatrijs* een parel noemt van de middeleeuwse Nederlandse, ja zelfs van de Europese letterkunde, wordt door niemand tegengesproken. Toch weten we niet wanneer en waar dit gedicht precies ontstaan is. Na uitvoerige onderzoeken en veronderstellingen is ook de auteur ervan onbekend gebleven.

In de Koninklijke Bibliotheek te Den Haag wordt een met de hand geschreven boek (codex) bewaard (onder de signatuur 76 E 5), waarvan de inhoud, behalve door de *Beatrijs*, onder meer gevormd wordt door teksten met een duidelijk stichtelijk-didactische inslag. Dat de *Beatrijs* als enige puur verhalende tekst in het handschrift is opgenomen – de andere teksten zijn meer betogend van opzet – lijkt toch te maken te hebben met zijn niet te ontkennen stichtelijke moraal. De codex wordt op grond van wetenschappelijk onderzoek gedateerd op 1374 of kort daarvoor. Het is de enig bekende Middelnederlandse tekst van het gedicht.

Dat betekent niet dat de *Beatrijs* uit dezelfde tijd stamt. Het *Beatrijs*-verhaal is veel vroeger ontstaan. De eerste vermelding van de legende (in het latijn en in proza) vinden we in een werk van de cisterciënzer monnik Caesarius van Heisterbach, t.w. zijn *Dialogus Miraculorum* (dialoog over mirakelen) van 1223. Het betreft hier een korte versie van de legende. In 1227 schrijft hij zijn *Libri octo miraculorum* (acht boeken met mirakelen), waarin een langere versie van het verhaal van *Beatrijs* is terechtgekomen. We moeten wel bedenken dat de legende, toen Caesarius haar noteerde, natuurlijk al bestond. Hij heeft haar, bij wijze van spreken, niet verzonnen. Hij is niet de auteur. Hij heeft vastgelegd wat toen al door velen werd rondverteld. Ze is het resultaat van een lange, mondelinge traditie. Verschillende onderzoekers hebben erop gewezen, dat

de dichter van de Nederlandse tekst vooral de tweede versie moet hebben gekend. Men moet dus aannemen dat de *Beatrijs* ergens na 1227 en vóór 1374 is ontstaan. Een bijster precieze datering is dat niet! Het auteurschap is nog steeds een raadsel, waarschijnlijk is de dichter een Vlaming geweest. Op grond van bepaalde elementen in het taalgebruik meent men dat het gedicht werd geschreven in het Brabantse.

De *Beatrijs* wordt wel getypeerd als een Maria-mirakel of een Maria-legende. Dit genre heeft zijn ontstaan te danken aan de Mariaverering die gedurende de gehele middeleeuwen plaatsvond, maar vooral in de 12^e en 13^e eeuw haar hoogtepunt bereikte. Het gevolg was een stroom van wonderbaarlijke verhalen over Maria, maar ook over Jezus, Maria Magdalena en andere heiligen. Het volk was gesteld op zijn legenden. Immers, mensen die lezen noch schrijven konden, de grote meerderheid, waren niet bij machte de ingewikkelde theologische bespiegelingen en debatten te volgen, waarmee geleerde kloosterlingen zich met en tegen elkaar bezighielden. Voor hen vormden de eenvoudige en wonderbaarlijke verhalen over de maagd Maria een bron van troost en veiligheid in een vaak boosaardige wereld. Dit wonderbaarlijke en die troost maken een belangrijk deel uit van de *Beatrijs*, waarvan hier een globale inhoud volgt.

Inhoud van het gedicht

Een jonge non van adellijke afkomst verlaat haar klooster om met een vriend, op wie ze al vanaf haar twaalfde jaar verliefd is, de wereld in te gaan. Zeven jaar lang leven ze in weelde, er komen twee kinderen, maar als het geld op is, laat hij hen in de steek. De non heeft geen middelen van bestaan en om het leven van haar kinderen te redden gaat zij de prostitutie in. Zeven jaar leidt zij, met droefheid in haar hart, dit onwaardig bestaan. Dan zendt God zo'n diep berouw in haar hart, dat zij zich liever zou laten doden, dan nog één zware zonde te bedrijven. Bedelend zwerft zij met haar kinderen door het land, tot zij in de buurt van haar klooster komt. Zij krijgt onderdak bij een weduwe en 's nachts wordt haar

in een visoen meegedeeld, dat zij terug moet gaan naar het klooster en haar werk moet hervatten. Wanneer de stem haar voor de derde maal beveelt terug te gaan naar het klooster, geeft zij hier gehoor aan, terwijl ze haar kinderen bij de weduwe achterlaat. Daar komt zij tot de ontdekking dat Maria, die zij al die jaren in haar gebeden trouw is gebleven, in haar plaats haar werk heeft verricht. Van haar afwezigheid heeft nooit iemand iets gemerkt. De bedreven zonden blijven haar zwaar wegen, tot ze haar hele leven bij de abt heeft opgebiecht. Deze schenkt haar absolutie en zegt dit "scone miracle" (mooie wonder) in de vorm van een preek, zonder namen te noemen, overal te vertellen, in de hoop dat er menig zondaar door bekeerd zal worden. De abt neemt de beide kinderen onder zijn hoede en zij worden twee brave kloosterlingen. De naam van hun moeder is *Beatrijs*.

De kwaliteit van de dichter

Hierboven is de *Beatrijs* getypeerd als een parel van de middeleeuwse literatuur. De dichter wordt niet gezien als zo maar een willekeurige dilettant, hij is in ieder geval een man met een groot literair talent. Het verfijnde taalgebruik, het zuivere ritme, de levendige dialogen, de treffende natuurbeschrijvingen, al deze stijlelementen maken de *Beatrijs* tot een juweel van de Middelnederlandse letterkunde. Bovendien beheerste hij op zeer bekwaame wijze de speciale stijlmiddelen waarvan middeleeuwse kunstenaars gebruik maakten: getallen- en kleurensymboliek. Over beide is heel wat te zeggen, maar we vragen ons af of het op de hedendaagse lezer anders afkomt dan een vernuftig spelletje. Zijn leesgenot wordt, ons inziens, er zeker niet bewust door vergroot. Desalniettemin enkele voorbeelden: in de versregels 167-168 (ik citeer de dialect-tekst) staat:

koft blauw en vuûrroôd laoken,
leêt klêren daorvân maoken:

Rood was in de middeleeuwen (en ook nu nog) de kleur van de liefde, zowel van de aardse als van de hemelse liefde. Blauw was de kleur van de hemel en van de trouw. De combinatie rood-blauw was dus bij uitstek toepasselijk voor

Maria, maar ook voor *Beatrijs*. Immers zij sneed de banden met Maria niet door, toen ze uit het klooster de "wereld" inging. In de versregels 281-283 lezen we:

Ôk deej hie daor nog bie
'n doek vân witte zie,
dee ze om d'r hoôfd heendeêj

Ook wit is de kleur die bij Maria past, maar ook bij *Beatrijs* en de engel met de rode appel in zijn hand (versregel 934-948). Wit heeft als symboolwaarde de onschuld, de puurheid en de maagdelijkheid. Enkele voorbeelden van getallensymboliek: voor de aandachtige lezer en luisteraar keren de getallen twee, drie en zeven enkele malen terug. Twee is het getal van het aardse en in religieus perspectief ook van het zondige en het duivelse. Als *Beatrijs* op het punt staat het wereldse leven in te gaan, staat in versregel 271; "Zie kreëg vân âl 't goêd twee paor." Als resultaat van haar aardse samenleven met de jongeling krijgt ze twee kinderen (en juist geen zeven). En wanneer *Beatrijs* tweemaal de stem in het visioen hoort, die haar zegt terug te gaan naar het klooster, denkt zij (terecht) dat hier de macht van de duivel achter zit. Pas bij het derde visioen weet ze dat de opdracht van God komt (versregel 736 e.v.). Drie is het goddelijke getal (vgl. de Drieëenheid). Het getal zeven is het heilige getal en keert ook enkele malen terug. *Beatrijs* blijft gedurende haar wereldse omzwervingen de zeven getijden van Maria bidden (versregel 470). En niet te vergeten: de zeven "vette" en de zeven "magere" jaren in dit bestaan van haar. Een duidelijke verwijzing naar de gebeurtenissen in Egypte ten tijde van Jozef (Genesis 41). Misschien verwacht de lezer dat wij komen met een typering van de figuur van zuster *Beatrijs* en haar geschiedenis. Wij laten dat liever aan hemzelf over, omdat iedereen het recht heeft haar met zijn eigen waarheid te confronteren en haar op grond daarvan te beoordelen. Desalniettemin zien wij de *Beatrijs* als een belangrijk religieus gedicht, maar in deze hoedanigheid is het in de eerste plaats een liefdesgedicht, waardoor het ontsijgt aan alle godsdienstige verschillen en reikt naar algemeen menselijke zin en waarde.

Tenslotte...

Het vertalen of hertalen, zoals U wilt, van de *Beatrijs* is niet uit de lucht komen vallen. Na het beëindigen van mijn werk als redacteur van het "Woordenboek van Bunschoten-Spakenburg en Eemdijk" kwam na verloop van tijd bij mij de behoefte op me bezig te gaan houden met een onderwerp, dat buiten het kader viel van de talrijke boeken en publicaties die in onze gemeenschap reeds waren verschenen en die in het algemeen een historisch, folkloristisch en anekdotisch karakter hadden. Ik zocht een literair-historisch onderwerp. Dat het een vertaling van de *Beatrijs* zou worden is nauwelijks toeval te noemen: vanuit mijn voormalige professie van leraar Nederlands en mijn grote belangstelling voor de Middelnederlandse literatuur was de keuze voor de *Beatrijs* geen verrassing. Een werk van grote literaire kwaliteiten zoals hierboven al is vermeld. Maar er waren ook een paar praktische voordelen: de tekst was van een beperkte omvang en in zijn gehéél overgeleverd in één handschrift. Vergelijking met andere lezingen was daardoor niet noodzakelijk. Tevens zou de vertaling iets krijgen van een "wereldprimeur". Immers, met uitzondering van *Van den Vos Reinaerde* door J. Dijkstra in een Gronings dialect, is er bij mijn weten tot dusver geen enkele Middelnederlandse tekst in een Nederlands dialect vertaald. Zoals zo vaak kregen andere zaken de voorrang en kwam het project op een laag pitje te staan. Het was (weer) Arie ter Beek, beleidsmedewerker van Cultuur van de gemeente Bunschoten, die initiatieven ontplooidde om tot een uitgave te komen. Een "herengEZelschap" werd in het leven geroepen, bestaande uit Arie ter Beek, Jan Hopman, Thijmen Koelewijn, Cor Nagel en Meindert Nagel, onder de naam "De Heeren van Bunschoten". Subsidënten en sponsors werden gevonden. Onze grote dank gaat uit naar: de Gemeente Bunschoten, Bouwbedrijf Visser & Hopman BV, het Coöperatie-Fonds Rabobank te Spakenburg, Kaashandel De Gooische Boer V.O.F., Gastronomie en Wijnkoperij Beukers' Delicatessen en Drukkerij "De Bunschoter BV".

Naast materiële is ook immateriële steun zeer welkom geweest. Hij kwam van de kant van Mees Hartog en Cor Nagel. Zij hebben over mijn schouder

meegelezen, hebben mij met raad en daad bijgestaan bij de totstandkoming van de CD en zijn op creatieve wijze betrokken geweest bij vormgeving en uitvoering. Mijn dank hiervoor.

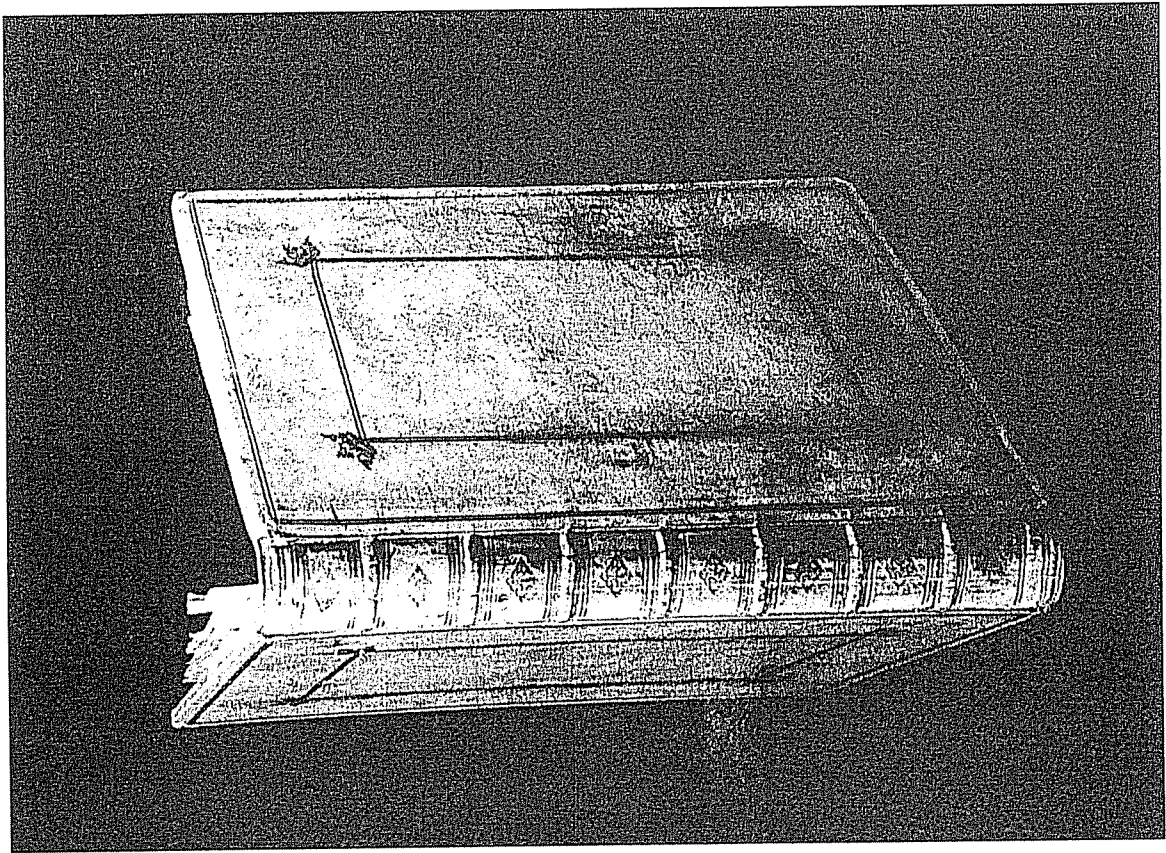
We hebben het zeer op prijs gesteld, dat wij gebruik mochten maken van de uitgebreide collectie illustratiemateriaal van de heer U.H. Kollaard. Hartelijke dank.

Onze dank gaat ook uit naar drukkerij De Bunschoter BV en Pieter Nieboer-Baseament Audio die respectievelijk het tekstboek en de CD op zeer accurate wijze hebben gerealiseerd.

Tenslotte: ik heb deze tekst het motto meegegeven van Joseph Brodsky (1940-1996), in 1972 verbannen uit de Sovjet-Unie, geëmigreerd naar de Verenigde Staten en in 1987 bekroond met de Nobelprijs voor de literatuur. Deze dichter en hoogst originele denker is de mening toegedaan, dat het vertalen van literaire werken, mits goed gedaan, geen belemmering hoeft te zijn om diep in een werk door te dringen en zo de beschaving en haar waarden door te geven en te vermenigvuldigen. Wel is bij hem sprake van de wereldliteratuur. Ik wil echter een lans breken voor de gedachte, dat deze processen ook van toepassing kunnen zijn op een lokaal niveau, zoals in het onderhavige geval is gepoogd. Mijn hoop is dan ook, dat door deze vertaling van de *Beatrijs* in dialect de lezer en luisteraar een beeld mag krijgen, hoe gering dan ook, van wat op literair en cultureel gebied mogelijk was in lang voorbije eeuwen.

Bunschoten, juli 2005

M. Nagel

De huidige (18- eeuwse) band van het Beatrijs - handschrift.

BEATRIJS

1 an dichten comt mi kleine bate.
Die lieden raden mi dat ict late
Ende minen sin niet en vertare.

4 Maer om die doghet van hare,
Die moeder ende maghet es bleven,
Hebbic een sone mieracle op heven,
Die God sonder twifel toghede

8 Marien teren, diene soghede.
Ic wille beghinnen van ere nonnen
Een ghedichte. God moet mi onnen
Dat ic die poente moet wel geraken

12 Ende een goet ende daer af maken
Volcomelijc na der waerheide
Als mi broeder Ghijsbrecht seide,
Een begheven Willemijn.

16 Hi vant in die boeken sijn.
Hi was een out ghedaghet man.
Die nonne daer ic af began,
Was hovesche ende subtijl van zeden.

20 Men vint ghene noch heden
Die haer ghelijct, ic wane,
Van zeden ende van ghedane.
Dat ic prisede hare lede,

24 Sonderlinghe haer scoenhede,
Dats een dinc dat niet en dochte.
Ic wille u segghen van wat ambochte
Si plach te wesen langhen tijt

28 Int cloester daer si droech abijt:
Costerse was si daer,
Dat seggic u al over waer.
Sine was lat no traghe

32 No bi nachte, no bi daghe.

kleine bate: weinig voordeel
En mijn verstand niet moet kwellen
doghet: goedheid
Ben ik begonnen aan een mooi mirakel
toghede: toonde
Ter ere van Maria, die Hem zoogde
ere: een
onnen: vergunnen
Dat ik de kern goed mag treffen
ende: einde
Volcomelijc na: geheel en al volgens
Een wilhelmieter monnik
Hij vond het (mirakel) in zijn boeken
ghedaghet: bejaard
af began: over begon
Was voornaam en welgemaniend
ic wane: denk ik
ghedane: uiterlijk
prisede... lede: haar lichaam zou prijzen
Sonderlinghe: in het bijzonder
niet en dochte: ongepast zou zijn
van wat ambochte: welke functie
Si plach te wesen: zij vervulde
abijt: kloosterkleed
Costerse: kosteres
al over waer: volkomen naar waarheid
lat no traghe: lui noch traag

1 Dichten lêvert ming niks op.
De minsen zîggen: "Houd toch op
om je hoofd te ruwenêren."

4 Maor om 't goêje in Heur te êren
dee moêder en maogd kon bliêven,
gao ik 'n moòi wongder besjriêven,
waormee God op 't oòg hâd
Heur te êren, dee Hum ân de bôrst hâd.
Ôver 'n non wil ik 'n verhaal maoken:
laot Gods geêst ôver ming waoken,
dât ik zâl zîggen waarom 't dreit
en d'r 'n goêd engd ân breit,
âlles naor de zûvere waarheid
deur Giesbert eens ân ming ezeid:
een mân dee in 'n kloôster zût
en bâr veul boeken lûs,
ongdâns z'n leêftied nog 'n knâppe baos,
hâd evongden dât relaos.
Dee non wâs knâp, vurnaom, vân goêje zêden,
nârreges ving ie d'r één op hêden,
dee meêr is âs vân heur gehâlte,
vân inhoud âs gestâlte.
Âs ik heur knâppegheid zou priêzen
en âmmor daorop bliêven wiêzen,
zou dât de minsen weineg stichten.
Luuster, wât ze vur wârrek verrichtte
in 't kloôster âl dee tied,
waor ze ânhâd heur haobiet:
kosteres nong wâs ze daor.
Dât zîg ik je eêlek waor:
giên lui haor dât ze in d'r hâd,
âltoès bêzeg, noòit wâs ze 't zât.

Heur: Maria

Giesbert: Ghijsbrecht. Een monnik uit de orde van de heilige Willem van Vercelli (ca. 1085 – 1142). Deze orde van kluizenars werd in de tweede helft van de 12e eeuw gesticht.

haobiet: habijt, kloosterkleed

Si was snel te haren werke:
 Si plach te ludene in die kerke,
 Si ghereide tlicht ende ornament
 Ende dede op staen alt covent.

snel te: vaardig in
te ludene: de klok te luiden
ghereide: zorgde voor
 En wekte iedereen in het klooster

Dese joffrouwe en was niet sonder
 Der minnen, die groet wonder
 Pleecht te werken achter lande.
 Bi wilen comter af scande,
 Quale, toren, wedermoet;
 Bi wilen bliscap ende goet.
 Den wisen maect si oec soe ries
 Dat hi moet bliven int verlies,
 Eest hem liefst ofte leet.

joffrouwe: (adelijke) jonkvrouw
Der minnen: de liefde
 Overal veroorzaakt
Bi wilen: soms
 Leed, wrok, haat
wisen: wijze; ries: dwaas
 Dat hij zich in het ongeluk stort
 Of hij wil of niet

Si dwingt sulken, dat hine weet
 Weder spreken ofte swighen.
 Daer hi loen af waent ghecrighen.
 Meneghe worpt si onder voet,
 Die op staet alst haer dunct goet.
 Minne maect sulken milde

dwingt sulken: onderwerpt menigeen
 Of hij spreken moet of zwijgen
 Om zijn beloning te krijgen
onder voet: ter aarde
 Die pas mag opstaan als het haar behaagt
milde: vrijgevig

Die liever sine ghiften hilde,
 Dade hijt niet bider minnen rade.
 Noch vintmen liede soe ghestade:
 Wat si hebben groet oft clene,
 Dat hen die minne gheeft ghemene:
 Welde, bliscap ende rouwe.

hilde: zou behouden
bider minnen rade: op raad van de liefde
ghestade: trouw
 De liefde geeft hen dat allemaal
 Genot, vreugde en verdriet
helic: noem ik

In constu niet gheseggen als
 Hoe vele gheluu ende onghevals
 Uter minnen beken ronnen.
 Hier omme en darfmen niet veronnen
 Der nonnen, dat si niet en conste ontgaen

onghevals: ongeluk
 Uit de bron der liefde vloeien
 Hierom mag men niet kwalijk nemen

Ze was 'n dûvel in d'r wârrek:
 luyjde de klokken in de kârrek,
 stuk keÿrsen ân, lei âlles klaor
 en wêkte 't hêle kloôster daor.

Zie wist heêl goêd wât liêfde wâs,
 de liêfde dee bie ellek mins âs
 'n wongder veult, in âlle lândgen.
 Veul komt 'r vân: soms is 't sjângde,
 soms verdriêt, haot en nied,
 soms ôk blisjup en aorster niet.
 Een wiês mins brengt zie vân z'n stuk
 en stôrt 'm in 't ongeluk,
 of hie nong wil of niet.

Deur heur mâcht wêêt 'n aor soms niet,
 of hie praoten moet of zwiêgen
 om zò z'n zin te kunnen kriêgen.
 Mêneg mins dee smiêt ze neêr
 en laot 'm op heúr tied pâs opstaon weêr.
 De liêfde maokt de giêregaord,
 dee liêver êlleke cent bewaort,
 op heúr raod tot gulle minsen.

Ôk bin d'r zòkke trouwe minsen:
 ze deilen âlles in d'r lêven,
 wât de liêfde ôk zâl gêvên:
 weêlde, blisjup en ôk rouw.
 Zòkke liêfde: dâs pâs trouw.

Ik wêêt niet hoe 'k oòit zîggen moêt
 hoeveul geluk en têgespoêd
 de oôrzaak vân de liêfde is.
 Geêf daorum heur vergiffenis:
 groòt wâs de liêfde vân dee non,

64 Der minnen diese hilt ghevaen, *diese... ghevaen:* die haar in de ban hield
 Want die duvel altoes begheert *De mens zonder ophouden te verleiden*
 Den mensche te become ende niet en cesseert. *spade... vroe:* laat en vroeg
 Dach ende nacht, spade ende vroe,
 68 Hi doeter sine macht toe.
 Met quaden listen, als hi wel conde,
 Becordise met vleescheliker sonde,
 Die nonne, dat si sterven waende.
 72 Gode bat si ende vermaende
 Dat hise troeste dore sine ghenaden.
 Si sprac: "Ic ben soe verladen
 Met starker minnen ende ghewont
 76 - Dat weet hi, dient al es cont,
 Die niet en es verholen -
 Dat mi die crancheit sal doen dolen.
 Ic moet leiden een ander leven:
 80 Dit abijt moetic begheven."
Nu hoert hoeter na verghinc.
 Si sende om den jonghelinc
 Daer si toe hadde grote lieve,
 84 Oetmoedelijc met enen brieve,
 Dat hi saen te hare quame:
 Daer laghe ane sine vrame.
 Die bode ghinc daer de jonghelinc was.
 88 Hie nam den brief ende las
 Die hem sende sijn vriendinne.
 Doe was hi blide in sinen sinne:
 Hi haestem te comen daer.
 92 Sint dat si out waren XII jaer
 Dwanc die minne dese twee,
 Dat si dogheden menech wee.

64 waorân zie niet ontkommen kon.
 Wânt de duvel is 'r op uut
 een mins te verleijen; hie sjeit niet uut.
 Dâg en nâcht, vroëg of laot,
 68 âltoos is hie uut op kwaod.
 De non met dûvelslist deur hum verleid
 tot vléseleke zondegheid,
 zòdât ze haost bezweëk daorân,
 72 vreug God vaok hier verlosseng vân,
 deur Hum genao tot stângd ebrocht.
 Zie zei: "Ik wòrd zò zwaor bezocht
 deur stârreke liêfde, ik bin kepot
 76 - dât weët Hie, dee tot
 de bøjem vân 'n minseziël kân daolen -
 zòdat ming geëst deur zwâkheid zâl gaon dwaolen.
 Een aor lêven moë'k gaon leijen,
 80 vân ming haobiet zâ'k moëten sjeijen."

Hoôr, hoe 't heur hiernao verging.
 Zie gùt de jongeling nong ting,
 - vân wee ze âltoos houwen bleéf -
 84 deur middel van 'n liêve breëf,
 dât âs hie gâw nong kommen zou,
 hum dât giên ong'luk brengen zou.
 De boøj ging naor de jongeling.
 88 Dee nùm de breëf en lùs de ting,
 dee zie ân hum esjrêven hâd.
 De vreugd wâs groët dee hie nong hâd:
 gâw wou hie wésen daor.
 92 Âl vânoëf d'r twaoelfde jaor
 wâs 'r liêfde tussen dee twee
 en daor hân ze 't meullek mee.

Hi reet soe hi ierst mochte
 96 Ten cloester, daer hise sochte.
 Hi ghinc sitten voer tfensterkijn
 Ende soude gheerne, mocht sijn,
 Sijn lief spreken ende sien.
 100 Niet langhe en merde si na dien.
 Si quam ende woudene vanden
 Vor tfensterkijn, dat met yseren banden
 Dwers ende lanx was bevlochten.
 104 Menech werven si versochten,
 Daer hi sât buten ende si binnen,
 Bevaen met alsoe starker minnen.
 Si saten soe een langhe stonde,
 108 Dat ict ghesegghen niet en conde
 Hoe dicke verwândelde hare blye.
 "Ay mi," seitsi, "aymie,
 Vercoren lief, mi es soe wee.
 112 Sprect jeghen mi een wort oft twee
 Dat mi therte conforsteert.
 Ic ben die troest ane u begheert.
 Der minnen strael stect mi int herte
 116 Dat ic doghe grote smerte.
 In mach nemmermeer verhoghen,
 Lief, ghi en hebbet uut ghetoghen."

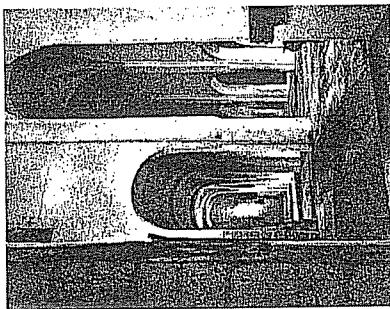
Hi antworde met sinne:
 120 "Ghi wet wel, lieve vriendinne,
 Dat wi langhe hebben ghedragen
 Minne al onse dagen.
 Wi en hadden nye soe vele rusten,
 124 Dat wi ons eens ondercusten.

soe... mochte: zodra hij de kans had
tfensterkijn: het spreekvensterje
mocht sijn: als het kon
merde: treuzelde; *na dien:* hierna
vanden: op de proef stellen
banden: tralies
 Veeluldig zuchten zij diep
Bevaen met: vervuld van
sonde: tijd
 Hoe vaak zij van kleur verschoten
Ay mi: wee mij; *aymie:* geliefde
mi...wee: ik ben zo ongelukkig
jeghen: tegen
conforsteert: troost schenkt
Der minnen strael: de pijn der liefde
 Zodat ik veel verdriet lijdt
 Ik word nooit meer blij
uut ghetoghen: er uitgetrokken

met sinne: bedachtzaam
ghedragen: gekoesterd
 Wij hadden nooit rustig de gelegenheid
 Dat wij elkaar een keer kusten

Hie ging op wêg zò gâw hie kon
 96 naor 't klooster vân de non.
 Ging zitten bie de poort vur 't raompie
 en vreug, âs 't êffe kòs, of hie
 z'n sjât zou kunnen zièn en sprêken.
 100 Zie tâlmdè niet, 't wâs gâw bekéken.
 Om te hòren wât en hoe,
 kwùm ze naor 't raompie toe,
 met ièzere tralies, kruúsgewiês emaoekt.
 104 Ze hân 't âlle twee te kwaod,
 wânt hie zût buten, zie wâs binnen
 en kòssen met d'r liêfde niks beginnen.
 108 Zò zûtten ze – ik weêt niet hoeveul ùren –
 en hâdden heêl wât te verdûren:
 ze wiéren bleék en roòd, bâng en blie.
 "Ôh, ming âllergroòtste sjât," zei zie,
 "ik het verdriet, bin ò zò naor.
 112 Zîg wât – 'n ênkel woòrdsie maor,
 dât ming 'n beêtje hêllepen kân.
 Joe steun is 't bêst vân âllemân.
 De liêfde zit ming diêp in 't hârt,
 116 ze doet me zeêr en geêft me smârt.
 Liêverd, jie âlleên kun maoken,
 dât ik in blijsjup zâl geraoken."

Bedachtsaom zei hie toe:
 120 "Liêverd, jie wête òk wel hoe
 we âl dee veule lánge daogen
 de liêfde mosse draogen.
 Noòit hân we 'n kângs mekaor te kussen,
 124 âltoòs kwùm d'r weêr wât tussen.

Vrouw Venus, die godinne, Die dit brachte in onsen sinne, Moete God, onse Here, verdoemen, Dat si twee soe scone bloemen Doet vervaluën ende bederven. Constic wel ane u verwerven Ende ghi dabijt wout neder leggen Ende mi enen sekeren tijt seggen Hoe ic u ute mochte leiden, Ic woude riden ende ghereiden Goede cleder diere van wullen Ende die met bonten doen vullen: Mantel, roc ende sercoet. In begheve u te ghere noet. Met u willic mi aventueren Lief, leet, tsuete metten sueren. Nemt te pande mijn trouwe.” “Vercorne vrient,” sprac die joncfrouwe, “Die willic gherne van u ontraen, Ende met u soe verre gaen, Dat niemen en sal weten in dit covent Wërwaert dat wi sijn bewent. Van tavont over VIII nachte Comt ende nemt mijns wachte Daer buten inden vergier. Onder enen eglentier Wacht daer mijns. Ic come uut Ende wille wesen uwe bruuft, Te varen daer ghi begheert. En si dat mi siecheit deert Ocht saken die mi sijn te swaer, Ic come sekerlike daer,	<i>in onsen sinne:</i> in ons hart Moge God, onze Heer, haar verdoemen Laat verwelken en vergaan Kon ik u er maar toe overhalen <i>Ende:</i> dat <i>sekeren tijt:</i> veilig tijdstip <i>ghereiden:</i> gereed maken Mooie kostbare kleding van wol En die met bont laten voeren <i>sercoet:</i> overkleed Om geen tegenslag laat ik u in de steek <i>mi aventueren:</i> mij storten in <i>tsuete:</i> het zoete; <i>sueren:</i> het zure Aanvaard mijn trouw als onderpand <i>covent:</i> klooster Waarheen wij zijn vertrokken Over een week <i>nemt mijns wachte:</i> wacht op mij <i>vergier:</i> boomgaard <i>eglentier:</i> wilde rozenstruik <i>uut:</i> naar buiten <i>bruuft:</i> bruid <i>Te varen daer:</i> om te rijden naar waar <i>En si dat:</i> tenzij <i>Ocht:</i> of	Venus het ongs in heur mâcht en houdt ongs vâst met grôte krâcht. Meuge God heur toch verdoemen, wânt zie laat twee mooïe bloemen verwëlleken en vergaon. Kreëg ik mor vân joe edaon, dâ jïe je kleëd nong ôf wou liggen en ming de juuste tied en plaos wou zïggen, om joe vân hieruut wëg te lejjen... Ik zou dân gaon en âlles vurberejjen: mooïe dure klêren zou ik kôpen, vân zûver wol met bongt om in te lôpen: mângtel, jurk en òverkleëd. Ik bliëf bie joe in âtremeuj en leëd. Met joe wil ik âlles aovetûren, liëf en leëd, 't zeute en 't zûre. Neëm âs ongerpângd ming woërd vân trouw.” “Liëverd vân me,” zei de jonge vrouw, “zò is 't goëd, ik hoef niks meër en neëm ming mee zò veër, dât giën ruins hier wëten zâl waar wie heën gaon òverâl. Vânaoved òver 'n âchtâl nâchten moëje kommen en op ming wâchten buten in dee bongerd daor, onger dee wilde rôzelaor. Ik vlucht dân snel 't klooster uut en wòrd dân dus joe bruuft en gaot daórheën waar jïe 't begëert. Dus âs ik niks mekeërt, giën dingen het, vur ming te zwaor, dân zâ k daor wëzen, zûver waor.	128 132 136 140 144 148 152 156

wilde rôzelaor: eglantier, wilde rozenstruik.
De eglantier is in de middeleeuwse literatu
het symbool van zowel de hemelse als de aard
liefde. Veel liefdesscènes spelen zich af onder d
eglantier.

Ende ic begheert van u sere,
Dat ghi daer comt, lieve jonchere."

Dit gheloefde elc anderen.

160 Hi nam orlof ende ghinc wanderen
Daer sijn rosside ghesadelt stoet.

Hi satter op metter spoet
Ende reet wech sinen telt

164 Ter stat waert over een velt.
Sijns lieves hi niet en vergat:

Sanders daghes ghinc hi in die stat.
Hi cochte blau ende scaerlaken,

168 Daer hi af dede maken

Mantele ende caproen groet
Ende roc ende sorcoet

Ende na recht ghêvoedert wel.

172 Niemen en sach beter vel

Onder vrouwen cledere draghen:
Si prijsdent alle diet saghen.

Messe, gordele ende almoniere

176 Cochti haer goet ende diere;

Huven, vingherline van goude
Ende chierheit mencehfoude.

180 Om al die chierheit dede hi proeven
Die eneger bruut soude behoeven.

Met hem nam hi Vc pont

Ende voer in ere avonstont

Heynelike buten der stede.

184 Al dat scoenheide voerdi mede

Wel ghetorst op sijn paert,

Ende voer alsoe ten cloestere waert

Daer si seide: inden vergier

En ik hoóp met heêl m'n hârt,
dât jie òk komme, liêve sjât."

Dât beloòfdn ze mekaor.

160 Hie nùm ôfsjeid, gong vândaor
nor waor z'n peêrd ezaodeld stong.

Hie besteêg 't met 'n sprong,
nùm in volle dráf 't pād,

164 òver 't vlák, richteng stād.

Âmmor mòs hie ân heur denken:

daor leêt 'ie 'm bediênen op z'n wenken,
koft blauw en vuûroòd laoken,

168 leêt klêren daorvân maoken:

mângtels met 'n kâp, heêl wïed en breêd,
'n jurk en òk 'n òverkleêd,

goêd evoêrd met práchteg bongt.

172 De minsen prézen uut één mongd

de moòie voêreng en de klêren,

âs ze 't zùggen âlle kêren.

Daornaost kocht hie, hoe duûr 't òk wás,

176 mês en riêm en beugeltás;

òk ziêje linten vur heur haor en gouwe ringen
en aore moòie dure dingen.

De moòiste dingen keus hie uut,

180 pàssend bie de waore bruûd.

Met gêld genògt vur 'n paoleis

gong hie saoves laot op reis

en reej stiekem uut de stād.

184 Âl de moòie dingen dee hie hâd,

dreug z'n goêd bepâkte beêst.

Hie reej nor 't kloòster waor hie wás eweêst,

en zùg, zòás ezeid, de bongerd daor

Dit beloofden zij elkaar

orlof: afscheid; *wanderen*: lopen

rosside: paard; *stoet*: stond

sinen telt: in draf

Over een vlakke naar de stad toe

Sijns lieves: zijn geliefde

Hij kocht blauw en rode lakense stof

af: van

caproen groet: kap met brede kraag

roc: kleed; *sorcoet*: overkleed

na recht ghevoedert: naar behoren gevoerd

vel: bont

Onder: in de voering van

almoniere: geldbuidels

diere: kostbaar

Haarnetten, ringen van goud

chierheit: sieraden

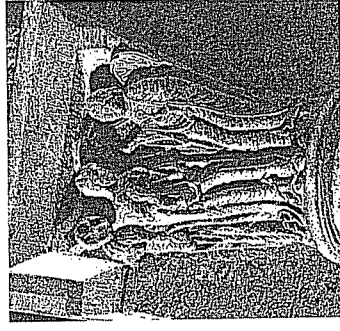
Naar alle sieraden zocht hij

Vc pont: geld ter waarde van 500 pond

voer: reed

Ongemerkt de stad uit

Wel ghetorst: goed bepakt

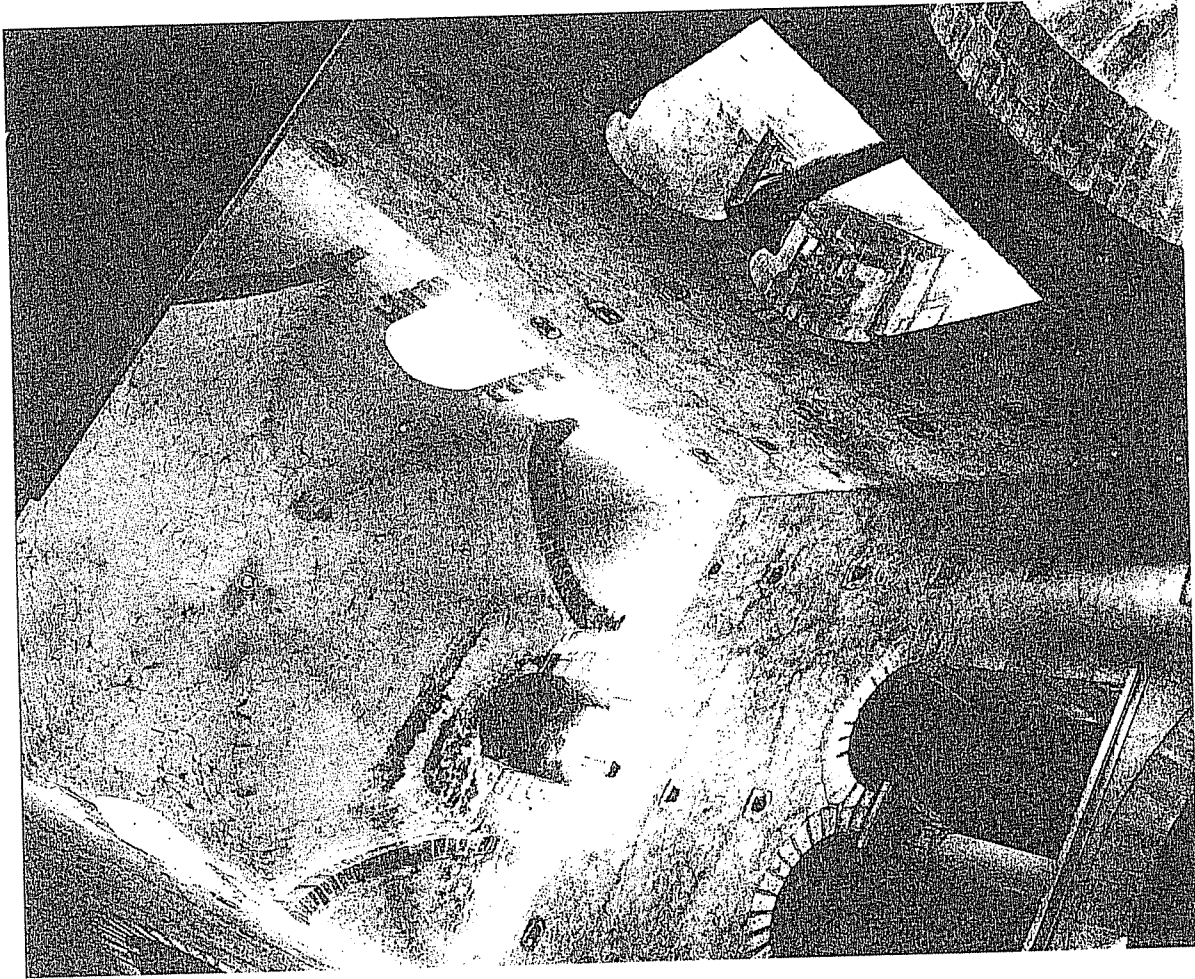
- 188 Onder enen eglentier
Hi ghinc sitten neder int cruut,
Tote sijn lief soude comen uut.
- 192 Ende segghe u vander scoender smale.
Vore middernacht lude si mettine.
Die minne dede haer grote pine.
Als mettrenen waren ghesongen
- 196 Beide van ouden ende van jongen
Die daer waren int covent,
Ende si weder waren ghewent
Opten dormter al ghemene,
Bleef si inden coer allene
Ende si sprac haer ghebede
Alsi te voren dicke dede.
Si knielde voerden outaer
- 204 Ende sprac met groten vaer:
"Maria, moeder, soete name,
Nu en mach minen lichame
Niet langher in dabijt gheduren.
Ghi kint wel in allen uren
Smenschen herte ende sijn wesen.
Ic hebbe ghevast en de ghelesen
Ende ghenomen discipline.
Hets al om niet dat ic pine:
Minne worpt mi onder voet,
Dat ic der werelt dienen moet.
Alsoe waerlike als ghi, Here lieve,
Wort ghehanghen tusschen II dieve
Ende aent cruce wort gherecket,
Ende ghi Lazaruse verwecket
- 188 en vong de wilde ròzelaor.
Hie ging zitten in 't gràs,
tot z'n liève sjât d'r wás.
- 192 **O**ver hum hè'k éffie genògt ezeid
en gao nong véder met hum liève, moòie meid.
's Náchs, bie 't lújen ván de mètten,
kon ze de liéfde niet ván heur zétten.
Toe de mètren wùrren ezongen
deur álle nonnen, ouwe en jonge,
dee in dát kloòster wùrren egaon,
keérden ze állemaal daorvándaoon
en gongen richteng slaopzaol héén.
Mor zie bleéf in 't koòr álleén,
vùl op heur knieën en bidde weér,
zòás ze ewénd wás élleke keér.
Heèl ángsteg lùg ze vur 't áltaor
en dee woòrden sprùk ze daor:
'Meriao, moèder, liève naam,
nong is 't zòveér: ming lichaom
kàn 't kloòsterkleèd niet meér vèdraogen.
208 Jie, dee in ál z'n lêvesdaogen
de mins deurgrongdt in hárt en niéren.
Evùchten hè'k op állerlei meniéren:
vásten, bidden en m'n eige slaon.
't Het állemaal niks edaon.
212 De liéfde loòpt me onger de voet,
zòdá'k "de wêreld" diénen moet.
Zò waor, Heér, á' Jie wiér evùngen
216 en tussen twee boeven op-ehùngen
en án 't kruushout uut-erékt
en Laozerus het op-ewèkt,
- cruut: gras
latic: laat ik rusten; tale: verhaal
scoender smale: liefallige schone lude... mettine: luidde zij voor de metten
ghewent: teruggekeerd
dormter: slaapzaal
inden coer: in het koor van de kerk
dicke: dikwijls
voerden outaer: voor het altaar
vaer: vrees
soete name: lieve vrouw
mach: kan
gheduren: het uithouden
wesen: gemoedstoestand
ghelcsen: gebeden
En mezelf gekastijd
Alle moeite is tevergeefs
De liefde heeft mij in haar greep
Dat: zodat
II dieve: twee misdadigers
gherecket: gepijnigd
verwecket: opwekte
- mètten: metten. De metten is één van de zeven getijden. In veel kloosters werden c vaste uren de gebeden gezongen of geleze De zeven getijden zijn: de metten (24.00 uur de priem (6.00 uur), de terts (9.00 uur), d sexten (12.00 uur), de none (15.00 uur), c vesper (18.00 uur) en de completen (21.00 uur koor: koor. De plaats in een kerk waar de prieste de gebeden naar vaste indeling van dag en u zongen. De ruimte dus waar zich het hoogalta bevindt (of bevonden heeft).

220	Daer hi lach inden grave doet, Soe moetti kinnen minen noet Ende mine mesdaet mi vergeheven. Ic moet in swaren sonden sneven."	inden...doet: dood in het graf sneven: vervallen	220	uut z'n gráft en uut z'n doòd, zò waarlek ken Jie âl ming noòd. Vergeëf me wát ik het misdaon: zò moet ik toch wêl ongergaon."
224	N a desen ghinc si uten core Teenen beelde, daer si vore Knielde ende sprac hare ghebede, Daer Maria stont ter stede. Si riep Maria onversaghel: "Ic hebbe u nach ende dach geclaghet Ontfermelike mijn vernoy Ende mi en es niet te bat een hoy. Ic werde mijns sins te male quijt, Blivic langher in dit abijt."	uten core: uit het koor van de kerk Teenen: naar een ter stede: ter plaatse onversaghel: onbeschroomd geclaghel: geklaagd over Ontfermelike: jammerlijk; vernoy: hartzeer Maar het heeft me geen zier geholpen ik word nog helemaal gek covel: kloosterkleed; toezit: trok leidse: legde deze Doen: toen; scoen: sandalen	224	T oe is ze uut 't koòr egaon en vur Meriao's beêld gaon staon, vùl op d'r knieën vur Heur neêr en sprùk âl biddend tot Heur weêr. Heêl vriemoedeg zei ze toe : "Ik het dâg en nâcht eklaogd bie Joe, ezeid in traonen ming verdirêt. Ehüllepen het 't ming giên biêt! Ik wòrd âbsòluut nog gèk, â'k nong niet gâw dât kleêd uittrêk."
232	Die covel toech s'f ute al daer Ende leidse op onser Vrouwen outaer. Doen dede si ute hare scoen. Nu hoert watsi sal doen, Die slotele vander sacristien Hinc si voer dat beelde Marien. Ende ic segt u over waer	covel: kloosterkleed; toezit: trok leidse: legde deze Doen: toen; scoen: sandalen	232	Ze trùk heur kleêd uut daor en lei 't op Meriao's âltaor. Ôk deej ze uut heur sângdaolen. Luuster, ze gong nog meêr uuthaolen. Vur Meriao's beêld hing zie de sleutels vân de sâkristie. En ik zig ie zûver waor
240	Waer omme dat sise hinc al daer: Ofmense te priemtide sochte, Dat miense best daer vinden mochte. Hets wel recht in alder tijt, Wie vore Marien beelde-lijt, Dát hi sijn oghen der waert sla Ende segge "Ave", eer hi ga, "Ave Maria". Daer omme si ghedinct, Waer omme dat si die slotel daer hinc.	Als men ze voor de priem zocht Het is altijd een goede gewoonte lijt: passeert der waert sla: naar haar opslaat Daer...ghedinct: daaraan denkt zij	240	waorom zie ze hùng juust daor: om ze in 't oòg te laoten springen, âs de priëmen zouwe beginnen. 't Is toch ommers âltoòs goêd Meriao te èren met 'n groêt, naor Heur je ògen op te slaon, te zìggen "Aové", om dân weêr deur te gaon. "Aové Meriao", daorân hâd de non edocht en dus de sleutels daor ebrocht.
244	Waer omme dat sise hinc al daer: Ofmense te priemtide sochte, Dat miense best daer vinden mochte. Hets wel recht in alder tijt, Wie vore Marien beelde-lijt, Dát hi sijn oghen der waert sla Ende segge "Ave", eer hi ga, "Ave Maria". Daer omme si ghedinct, Waer omme dat si die slotel daer hinc.	Als men ze voor de priem zocht Het is altijd een goede gewoonte lijt: passeert der waert sla: naar haar opslaat Daer...ghedinct: daaraan denkt zij	244	waorom zie ze hùng juust daor: om ze in 't oòg te laoten springen, âs de priëmen zouwe beginnen. 't Is toch ommers âltoòs goêd Meriao te èren met 'n groêt, naor Heur je ògen op te slaon, te zìggen "Aové", om dân weêr deur te gaon. "Aové Meriao", daorân hâd de non edocht en dus de sleutels daor ebrocht.

sâkristie: sacristie. De sacristie is het kamertje
waarin alle spullen worden bewaard die voor de
getijden of de mis nodig zijn.

Aové Meriao: Ave Maria. Latijn voor 'Wees
gegroot, Maria'. Het waren de eerste woorden

st Maria s
, dat ze zv

Koepelgevef van het duarschip van de Romaanse kerk te Perrecy-les-Forges (Saône-et-Loire)

d in Andalt
het gebied v
ig.

25

25

20

20

2

2

2

rtje
or de

s
orden

Nu ghinc si danen dorden noet
Met enen pels al bloet

Daer si een dore wiste,

252 Die si ontsloet met liste,

Ende ghincker heymelijc uut,

Stillekine sonder gheleut.

Inden vergier quam si met vare.

256 Die jongelinc wert haers gheware.

Hi seide: "Lief, en verveert u niet:

Hets u vrient dat ghi hier siet."

Doe si beide te samen quamen,

260 Si begonste hare te scamen

Om dat si in enen pels stoet

Bloets hoeft ende barvoet.

Doen seidi: "Wel scone lichame,

264 U soe waren bat bequame

Scone ghewaden ende goede cleder.

Hebter mi om niet te leder,

Ic salse u gheven scitete."

268 Doen ghinghen si onder den eglentiere

Ende alles dies si behoeft,

Des gaf hi hare ghenoech.

272 Hi gaf haer cleder twee paer.

Blau waest dat si aen dede daer

Wel ghescepen int ghevoech.

Vriendelike hi op haer loech.

Hi seide: "Lief, dit hemelblau

276 Staet u bat dan dede dat grau."

Twee cousen toech si ane

Ende twee scoen cordewane,

Die hare vele bat stonden

280 Dan scoen die waren ghebonden.

daer... noet: noodgedwongen heen

Met slechts een hemd aan

dore: deur

Die zij voorzichtig opende

heymelijc: ongemerkt

Stillekine: stiltejes

niet vare: angstig

vert...gheware: zag haar aankomen

en... niet: wees niet bang

Begon zij zich te schamen

in... stoet: in haar hemd stond

Blootshoofds en barrevoets

U pasten beter

Neem het mij niet kwalijk

scitete: meteen

dies: wat

clleder... paer: twee stel kleren

waest: was het

Perfect van snit

hi... loech: lachte hij naar haar

bat: beter

cordewane: van leer (op z'n Cordobaans)

Dan (dichte en opgebonden) sandalen

Noodgedwongen ging ze dan,

enkel met d'r hêmd nog ân,

is naor 'n deurtsie toe-egaon

252 en het' heël vurzichtig op-edaon.

Stiekempies ging zie daoruut,

heël zeutjes, songer één geluud.

Bâng leêp ze naor de bongerd waor

256 de jongeling heur wiêr gewaor.

"Liêverd", zei hie, "jîe hên niks te vrêzen:

ik bin't, wee moet 't aorster wêzen."

Toe ze daor zò stongen, saomen,

260 begon ze d'r eige wêl te sjaomen:

hâllef naoked, in d'r hêmd âlleên,

niks op d'r hoofd en op 't blòte beên.

"Bie zò 'n figuûr, zò moòi", zei hie,

264 "daor pâssen aore klêren bie:

moòi, duûr goêd, dât moê jîe draogen.

Maor begin nong niet te klaogen,

âles leit âl vur joe klaor."

268 Toe lêpen ze naor de rôzelaor:

vân âlles wât zie nôdeg hâd,

gûf hie heur meêr âs zât.

Zie kreêg vâd âl 't goêd twee paor.

272 Blauw wâs 't wât ze ândeêj daor,

krêk pâs, persies op maot.

Toe lâchte hie, zòâs dât gaot

en zei: "Ming sjât, dât hêmelsblauw,

276 dât stao joe bêter âs dât gries en grauw."

Twee kousen trûk ze ân, daorna

sjoênene vâd zûver leêr uut Cordôvao,

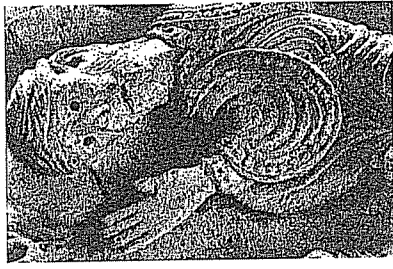
dee heur veul moòieter stongen

280 âs sângaolen dee je bongden.

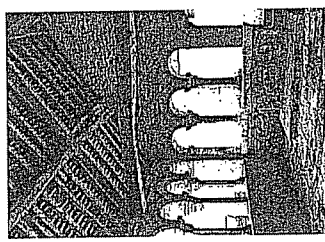
die de aartsengel Gabriël tot Maria sprak, toen
zij haar kwam aankondigen, dat ze zwanger was
van Jezus, de Verlosser.

Cordôvao: Cordoba. Stad in Andalusië (Zuid -
Spanje), een begrip op het gebied van de tech-
niek van leerbewerking.

- Hoet cleder van witter ziden
 Gaf hi hare te dien tiden,
 Die si op haer hoeft hinc.
 284 Doen cussese die jonghelinc
 Vriendelike aen haren mont.
 Hem dochte, daer si voer hem stont,
 Dat die dach verclaerde.
 288 Haestelike ghinc hi tsinen paerde.
 Hi settese voer hem int ghereide.
 Dus voren si henen beide
 Soe verre dat began te daghen,
 292 Dat si hem nyemen volghen en saghén.
 Doen begant te lichtene int oest.
 Si seide: "God, alder werelt troest,
 Nu moeti ons bewaren.
 296 Ic sie den dach verclaren.
 Waric met u niet comen uut,
 Ic soude prime hebben gheluilt,
 Als ic wilen was ghewone
 300 Inden cloester van religione.
 Ic ducht mi die vaert sal rouwen:
 Die werelt hout soe cleine trouwe,
 Al hebbic mi ghekeert daer an.
 304 Si slacht den losen coman
 Die vingherline van formine
 Vercoept voer guldine."
- "**A**y, wat segdi, suverlike?
 308 Ocht ic emmermeer beswike,
 Soe moete mi God scinden!
 Waer dat wi ons bewinden,
 In secede van u te ghere noet,
- Sluiers van witte zijde
 te dien tide: vervolgens
 op: om
 Doen cussese: toen. kuste haar
 Hem dochte: het *scheen hem toe*
 die... verclaerde: het licht begon te worden
 settese: zette haar; *ghereide*: zadel
 Dus voren: zo reden
 dat... daghen: totdat het licht werd
 int oest: in het oosten
 troest: hulp
 bewaren: beschermen
 Als ik niet met u was gevluicht
 Zou ik de priemen hebben geluid
 wilen: vorheen
 van religione: aan de godsdienst gewijd
 ducht: vrees; vaert: tocht
 De wereld is zo trouwelooos
 ghekeert daer an: daarin begeben
 Zij lijkt op de slinke koopman
 Die ringen van klatergoud
 guldine: gouden
 suverlike: schoonheid
 Als ik u ooit in de steek laat
 scinden: verdoemen
 wi... bewinden: wij ons ook heen begeben
 Ik verlaat u voor geen enkele ontbering
- 284 Òk deej hie daor nog bie
 'n doek vån witte zie,
 dee ze om d'r hoofd heendej.
 En naogenògt geliék hiermeê,
 kreêg zie vån hum, heêl liêf, een kus.
 Stik in de duúst wås hie; en dus
 doch hie: daor komt de zon met ál z'n straolen.
 288 Gåw gong hie nong z'n peêrd ophaolen
 en zêtte heur vurop in 't zaol.
 Zò'n engd rêjen ze hêlemaol,
 dát de dåg ál ân de lòcht kwùm
 en dát giên mins ze áfferånkwùm.
 292 Toe 't licht wiêr in 't oosten,
 zei zie: "God, Jie dee iedereên kån troosten,
 laot Joe gunst nong op ongs daolen!
 296 Ik zie de eêrste zonnestraolen.
 Wås ik 'r niet våndeur egaon,
 dán hád ik nong m'n wårrek edaon,
 zòák gewoòn wås êlleke keêr:
 de priêmen lûjen vur de Heêr.
 300 Ik bin bång dát 't ming zál rouwen:
 de "wêrld" is niet te vertrouwen,
 ál kriêg ik nong ming pårt daorvån.
 304 Ze is persies zò'n zaokenmån,
 dee weêrdelòze naomaokdingen
 verkoopt vur gouwe ringen."
- "**M**ing moòie dêren, zò moê'je nong niet praoten.
 À'k joe oòit álleên zou laoten,
 308 God måg dán in Z'n toorn ming slaon!
 Waor wie saomen oòit òk heéngaon,
 ik bliêf bie joe in álle noòd.

- 312 Ons en scede die bitter doet!
Hoe mach u aen mi twien?
Ghi en hebt aen mi niet versien
Dat ic u fel was ofte loes.
- 316 Sint dat ic u ierst vercoes,
En haddic niet in minen sinne
Ghedaen een keyserinne,
Op dat ic haers werdech ware,
Lief, en liete u niet om hare.
- 320 Des moghedi seker wesen.
Ic vore met ons ute ghelesen
Vc pont wit selverrijn.
- 324 Daer seldi, lief, vrouwe af sijn.
Al varen wi in vremde lande,
Wine derven verteren ghene pande
Binnen desen seven jaren.”
- 328 Dus quamen si den telt ghevaren
Smorgens aen een forest,
Daer die voghele hadden feest.
Si maecten soe groet gescal,
Datment hoerde over al.
- 332 Elc sanc na der naturen sine.
Daer stonden sone bloemkine
Op dat groene velt ontploken,
Die sone waren ende suete roken.
Die locht was daer ende scone.
Daer stonden vele rechte bome,
Die ghelovert waren rike.
- 340 Die jonghelinc sach op die suverlike,
Daer hi ghestade minne toe droech.
Hie seide; “Lief, waert u ghevoech,
Wi souden beeten ende bloemen lesen.
- Tenzij de bittere dood ons scheidt
machi: kunt; *twien*: twijfelen
U hebt toch nooit gemerkt
fel: gemeen; *loes*: onbetrouwbaar
- Heb ik mijn zinnen zelfs
Op geen keizerin gezet
En als ik haar al had kunnen krijgen
Lief, dan zou ik u niet verlaten om haar
Des: daarvan
Ik draag met ons mee zuiver
Blinkend zilvergeld t.w.v. 500 pond
vrouwe af sijn: over kunnen beschikken
Wij hoeven geen bezittingen te verkopen
- den telt*: in draf
forest: woud
hadden feest: vrolijk waren
Zij kwetterden zo luid
na...sine: naar zijn aard
ontploken: ontkopen
suete roken: zoet geurden
locht: lucht; *daer*: helder
rechte: hoge
Die vol in blad stonden
sacht op: keek naar
Die hij trouw liefhad
waer u ghevoech: als u zou willen
beeten: aftrijgen; *lesen*: plukken
- 312 Wee ongs alleen kân sjeijen, is de doôd!
Hè'je 't soms op ming niet staon?
Nooit hè'k toch wât verkeêrds edaon,
nooit wâs 'r toch wât ân de hângd?
Vân âlle vrouwen in 't lândg,
giên éen dee wâs 'r nor ming zin,
zêllefz niet de modiste keizerin.
Âl hâ'k heur kunnen kriêgen âs m'n vrouw,
liêverd vân mē, ik bliêf jôe trouw.
Daor ku(n)je ôvertuúgd vân wêzen.
Vêder hên we niks te vrêzen,
gêld bie hôpen: zullever blinked wit.
324 Dât âlles, sjât, wôrdt joe bezit.
Âl gaon wie ôk nor wât vur lândgen,
giên dingetje zu(n)we ôoit verpângden
in de kommende zeuven jaor.”
328 Zò, rusteg riêjend, saompies bie mekaor,
kwûnnen ze smârrēs bie 'n prâchteg bos.
De voêgels zongen d'r op los.
Ze maokten mâchies veul geluud,
332 je hoôrde ze ôverâl bôven uut.
Êlleke voêgel zong op hum meniêr.
Ôk modie bloemen stongen hiêr,
nêt uut, in hêle fêlle kleuren,
336 en 't hêle vêld wâs vol vân lêkkere geuren.
Sjoòn en hêlder wâs de lòcht, tjonge,
en zòveul hòge bômen dât 'r stongen,
en âllemaol vol in 't blâd.
340 Toe keêk de jongeling naor z'n sjât,
waor hie âllâng zò gêk op wâs.
“Liêverd,” zei hie, “kom 't joe vân pâs,
dân moên we hiêr wât bloempies plukken.

- 344 Het dunct mi hier scone wesen.
Laet ons spelen der minnen spel.”
“Wat segdi,” sprac si, “dorper fel,
Soudic beeten op tfelt,
348 Ghelijc enen wive die wint gheft
Dorperlijc met haren lichame?
Seker soe haddic cleine scame.
Dit en ware u niet gheschiet,
352 Waerdi van dorpers aerde niet!
Ic mach mi bedinken onsochte.
Godsat hebdi diet sochte!
Swighet meer deser talen
356 Ende hoert die voghele inden dalen,
Hoe si singhen ende hem vervroyen,
Die tijt sal u te min vernoyen.
Alsic bi u ben al nâect
360 Op een bedde wel ghemaect
Soe doet al dat u ghenoecht
Ende dat uwer herten voeght.
Ik hebs in mijn herte toren,
364 Dat ghijt mi heden leit te voren.”
- H**i seide: “Lief, en belghet u niet.
Het dede Venus, diet mi riet.
God gheve mi scande ende plaghe
368 Ochtic u emmermeer ghewaghe. »
Si seide: “Ic vergeheeft u dan.
Ghi sijt mijn troest voer alle man
Die leven onder den trone.
372 Al levede Absolon die scone
Ende ic des wel seker ware
Met hem te levene M jare
- Laten we de liefde bedrijven
dorper fel: lompe boer
Moet ik in het gras gaan liggen
wive die wint gheft: hoer die geld verdient
Dorperlijc: ordinair
cleine scame: weinig fatsoen
Dit zou u niet voorgesteld hebben
Als u geen onbeschoft karakter had
Ik begin al flink spijt te krijgen
Moge God u straffen voor die vraag
Zwijg verder over dit onderwerp
hoert: luister naar
hem vervroyen: vrolijk zijn
Dan hoeft u zich niet te vervelen
al: helemaal
wel ghemaect: netjes opgemaakt
ghenoecht: begeert
En waarnaar u verlangt
Ik ben er verontwaardigd over
Dat u uw voorstel juist nu deed
en... niet: wees niet boos
diet mi riet: die me ertoe aanzette
plaghe: straf
Als ik er tegen u ooit nog over begin
troest voer: toeverlaat boven
trone: hemel
Absolon: Absalom
des: daar... van
M: 1000
- 344 Me dunkt, dat zâl ongs bêst wêl lukken.
Hiêr is de plêk vur “t grôte spêl”
“Grôte boêr”, zei zie, “wât dênk ie wêl!
Moet ik gaon liggen in ‘t grâs,
348 âsof ik één vân heulie wâs,
dee gêld verdiênen met d’r lichaom?
Wil jie dân hên dât ik me sjaom?
Âlleên ‘n boêr dee kân zò praoten,
352 een beêtje heêr dee zou ‘t laoten.
Ik kriêg vân âlles nong âl spiet.
Maor God z’n strâf ontgao joe niet!
Zwiêg, je maokte ‘t veul te bongt,
356 luuster nor de voêgels hiêr in ‘t rongd,
hoe mooi ze zingen, ô zò blie.
Vervêlen is ‘r dân niet bie.
Bin ik bie joe met niks meêr ân,
360 op ‘n bêd zò moei ‘t maor kân,
dân meug ie doên wât joe behaogt,
âlles waor je hârt om vraogt.
Maor ‘t doet me zeêr vânbinnen,
364 deur d’r nong ôver te beginnen.”
- “Lêverd”, zei hie, “weês toch niet ondeunged meêr.
‘t Wâs de sjuld vân Venus weêr.
God måg me slaon met âlle plaogen,
368 âk joe dât ooit nog ‘s zou vraogen.”
“Nong”, zei zie, “ik zâ‘je ‘t dân vergêven.
Vân âlle minsen dee op aorde lêven,
bi(n)jie gewoôn vur ming dé mân.
372 Ôk âl wâ‘k ‘r zêker vân,
dâ‘k Âbsalom kon kriêgen, eêrlek waor,
en mêt zò ‘n knâppe keêl môch lêven dûzed jaor,

- In weelden ende in rusten,
 376 In liets mi niet ghecusten.
 Lief, ic hebbe u soe vercoren.
 Men mocht mi dat niet legghen voren,
 Dat ic uwes soute vergheten.
 380 Waric in hemelrike gheseten
 Ende ghi hier in ertrike,
 Ic quame tot u sekerlike.
 Ay God, latet onghewroken
 384 Dat ic dullijc hebbe ghesproken.
 De minste bliscap in hemelrike
 En es hier ghere vrouwen ghelike:
 Daer es die minste soe volmaect,
 388 Datter zielen niet en smaect
 Dan Gode te minnen sonder inde.
 Al erdsche dinc es ellinde:
 Si en doeghet niet een haer
 392 Jeghen die minste die es daer.
 Diere om pinen die sijn vroet,
 Al eest dat ic dolen moet
 Ende mi te groten sonden keren
 396 Dore u, lieve scone jonchere.”
- Ik zou er geen genoegen mee nemen
vercoren: uitverkoren
mocht: zou kunnen; *legghen voren*: verwijten
dullijc: dwaas
 Is hier aan geen vreugde gelijk
 Dat de ziel niets anders verlang
sonder inde: onophoudelijk
 Al het aardse is rampzalig
en...haer: is geen zier waard
Jeghen: vergeleken met
 Zij zijn wijs die die vreugde nastreven
te: in; *keren*: begeven
Dore: omwille van
 Aldus verliep hun gesprek
 hem: hen; ghevel: plaatsvond
Tes: totdat; *poert*: stad
bequaemt: beviel het; *hem*: hen
siere: zij er
- in weelde baojed âs 'n kòningin,
 't zou niet wêzen naor ming zin.
 Vàn joe hou ik zòveul, ming liêve mân.
 Giên mins dee ruing verwieten kân,
 dà'k joe niet âmmor in gedâchte hâd.
 380 Zêllefes uut de hêmel, âk daor zât
 en jie hiêr nog op aorde zouwe dwaolen,
 zou ik zêker naor benêjen daolen.
 Ô...God, wât 'n raore praot,
 384 vergeêf me toch dee dwaoze daod!
 Hoe klein de vreugde ôk daorbòven,
 z'is bòven âlle blisjup hiêr te lòven.
 De minste is daór zò volmaoct,
 388 dât sminsen ziêl âlleên maor blaoct
 God êweg liêf te hên met heêl z'n hârt.
 Âl 't aordse is âlleên mor smârt.
 Âlles deugt hiêr vur giên haor
 392 bie de kleinste vreugde daór.
 Dee dât inziên, lêven goêd.
 Dât weêt ik, ôk nong 'k dwaolen moet
 en nog heêl wât mee zâl maoken
 396 om joe, ming sjât, niet kwiet te raoken.”
- Z**ò sprukken ze met mekaor.
 Ze rêjen vêder deur de heuvels daor.
 't Is vur ming 'n grôte gis
 400 hoe 't gesprek verlòpen is.
 Zie gongen âmmor deur totdât
 zie kwùmmen bie 'n stâd,
 heêl moòi elêgen in 'n dêl.
 404 En dât bevùl ze wêl:
 daor nong blêven ze zeuven jaor
- D**us hadden si tale ende weder tale.
 Si reden berch ende dale.
 In can u niet ghesegghen wel
 400 Wat tusschen hem tweeën ghevel.
 Si voren alsoe voert
 Tes si quamen in een poert,
 Die scone stont in enen dale.
 404 Daer soe bequaemt hem wale,
 Dat siere bleven der jaren seven

- Ende waren in verweenden leven
Met ghenuechten van lichamen,
408 Ende wonnen II kinder tsamen.
Daer na den seven jaren,
Else die penninghe verteert waren,
412 Moesten si teren vanden pande
Die si brachten uten lande.
Cleder, scoenheit ende paeide
Vercochten si te halver warde
Ende brochtent al over saen.
416 Doen en wisten si wat bestaen:
Si en conste ghenen roc spinnen
Daer si met mochte winnen.
420 Die tijt wert inden lande diere
Van spisen, van wine ende van biere
Ende van al dat men eten mochte.
Dies hem wert te moede onsochte.
Si waren hem liever vele doet,
424 Dan si hadden ghebeden broet.
Die aermoede maecte een ghesceet
Tusschen hem beiden, al waest hem leet.
Aenden man ghebrac dierste trouwe.
428 Hi lietse daer in groten rouwe
Ende voer te sinen lande weder.
Si en sachen met oghen nye zeder.
Daer bleven met hare ghinder
432 Twee uter maten scone kinder.
Si sprac: "Hets mi comen soe,
Dat ic duchte spade ende vroe.
Ic ben en vele doghens bleven.
436 Die ghene heeft mi begheven,
waren in verweenden: hadden een luxe
ghenuechter: genot
II: twee; wonnen: kregen
teren...pande: leven van de bezittingen
scoenheit: sieraden
En maakten alles spoedig op
bestaen: te beginnen
Ze kon niet met een spinrok spinnen
met...winnen: geld mee kon verdienen
diere: duur
spisen: voedsel
Hierover waren ze erg bekommerd
Ze zouden nog liever doodgaan
Dan dat ze zouden gaan bedelen
ghesceet: scheiding
hem: hen; al...leet: al deed het hun verdriet
De man faalde om trouw te blijven
lietse: liet haar achter
sachter: zag hem; zeder: sindsdien
Hets...soe: nu is me overkomen
Waar ik steeds bang voor was
Ik ben in diepe ellende terecht gekomen
begheven: in de steek gelaten
- en leëfden âs 'n kônengspaor,
kwûmmen niks tekòrt âs vrouw en mân,
'n tweetâl kingderen kwûm daorvân.
408 Mor nao dee zeuven jaor begon 't pás.
Toe âl 't gëid d'r deur-ëjeugen wás,
wiêr âlles stuk vur stuk verkocht,
wát ze eêrtieds hâdden mee-ebrocht:
412 goud en zullever, goêd en peêrden,
âlles vur de hâlleve weêrde.
En òk dát gong naor de maon.
416 Waorvân mòssen ze nong bestaon?
Hâd ze nong maor kunnen spinnen,
om daormee de kost te kunnen winnen.
Òk wiêr âlles duúrder daor:
420 biêr en wing en êtenswaor,
kòrtom, âlles wát te êten wás.
Ze zùtten nong in zâk en âs.
Ze gongen liêver vân de honger doòd
dân te bêdelen om broòd.
424 De ârremeuj dreêf ze uut mekaor,
òk âl vùl dát ârreg zwaor.
De mân bleêf bie z'n woòrden niet,
428 leêt heur âffer in verdriêt,
is naor z'n eige lãngd egaon
en âlles wás nong vân de baon.
Heur tweetâl sjátten wás âl wát
432 zie in dát vreêmdê lãngd nog hâd.
Zie zei: "Nong is 't toch zòveêr,
wát ming benâwde jaoren eêr.
Hoeveul ellênde wòrdt ming ân-edaon!
436 Hie is bie ming vãndaon egaon,

H. Moeder-Magd (Van Sande), Handgekleurde kopergravure op perkament. 18^e eeuw.

- Daer ic mi trouwen toe verliet,
 Maria, Vrouwe, oft ghi ghebiet,
 Bidt vore mi ende mine II jonghere,
 Dat wi niet en sterven van honghere.
 Wat salic doen, elendech wijf.
 Ic moet beide ziele ende lijf
 Bevlecken met sondeghen daden.
 444 Maria, Vrouwe, staet mi in staden.
 Al constic enen roc spinnen,
 In mochter niet met winnen
 In twee weken een broet.
 448 Ic moet gaen dorden noet
 Buten der stat op tfelt
 Ende winnen met minen lichame ghelt,
 Daer ic met mach copen spise.
 452 In mach in ghere wise
 Mijn kinder niet begheven."
 Dus ghinc si in een sondech leven,
 Want men seit ons over waer,
 456 Dat si langhe seven jaer
 Ghemene wijf ter werelt ghinc
 Ende meneghe sonde ontfinc,
 - Dat haer was wel onbequame -
 460 Die si dede metten lichame,
 Daer si cleine ghenuechte hadde in.
 Al dede sijt om een cranc ghewin,
 Daer si haer kinder met onthelt.
 464 Wat holpt al vertelt,
 Die scamelike sonden ende die zwaer
 Daer si in was XIII jaer?
 Maer emmer en lietsi achter niet,
 468 Hadsi rouwe oft verdriet,
- Op wiens trouw ik rekende
 oft...ghebiet: als u wilt
 elendech wijf: ik ongelukkige vrouw
 staet...staden: sta me bij
 enen roc: met een spinrok
 Ik zou er niet mee kunnen verdienen
 dorden noet: noodgedwongen
 niet: mee
 iii...wise: hoedan ook
 begheven: aan hun lot overlaten
 over waer: naar waarheid
 Als publieke vrouw "in het leven" was
 Wat ze vreselijk vond
 Waar ze weinig genoeg en aan beleefde
 Al: allemaal; cranc ghewin: karige verdienste
 onthelt: onderhield
 Wat heeft 't voor zin alles te vertellen
 scamelike: schandelijke
 XIII: 14
 lietsi achter: verzuimde zij
- 440 hic, dee oòit egeuven het z'n trouw.
 Âsjebliêft, Meriao, Liêve Vrouw,
 bid vur ongs dreeën onnze God,
 dât niet de hongerdoòd wòrdt ongs lot.
 Wât moet ik nong, zò eênzaam en verlaoten!
 Dât kân ming âlleên nog baoten:
 âs hoêr m'n ziêl en lichaom te verkòpen.
 444 Ô, Meriao, laot 't aorster lòpen!
 Ôk âl kòs ik spinnen,
 wât zou ik ' mee winnen?
 In twee wêken nog giên broòd.
 448 Ik moet gaon uut bittere noòd,
 buten de stâd, nor 't òpen vêld
 en m'n lichaom gêven vur gêld,
 wânt aorst dâh hê'we niks te êten.
 452 En dât mág iêdereên wêl wêten:
 âltoès bliêf ik naost m'n kingderen staon."
 Zò is ze 't slêchte pâd toe op-egaon,
 wânt wie hoòrden, zûver waor,
 456 dât zie êcht wêl zeuven jaor
 âs 'n hoêr deur 't lêven gong,
 wât ze heêl versjrikkelek vong.
 Heêl wât kwaod het zie begaon,
 460 deur wât ze met heur lichaom het edaon.
 Weineg het ze d'r zêllef ân-ehâd.
 Gêld brocht 't op: zò 'n beêtje dât
 't nêt de maogen vân de kingderen kon vullen.
 464 Maor waorom meêr onghullen
 vân âl dee zonden, sjângdelek en zwaor,
 dee zie bedreêf in veêrtiën jaor?
 Maor éên ding vergùt ze niet
 468 in heur ellênde en verdriêt:

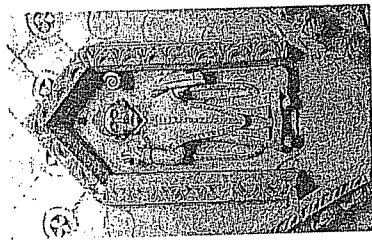
472	Sine las alle daghe met trouwen Die seven ghetiden van onser Vrouwen. Die las si haer te loven ende teren, Dat sise moeste bekeren Uten sondeliken daden, Daer si was met beladen Bi ghetale XIII jaer, Dat segghic u over waer. Si was seven jaer metten man Die II kindere an hare wan, Dise lie in ellinde, Daer si doghede groot meswinde. Die leste VII jaer hebdi gehoert. Verstaet hoe si levede voert.	Sine las: om te bidden ghetiden: getijden teren: te eren met beladen: mee belast an hare wan: bij haar kreeg Die haar in ellende achtenliet Waer zij veel tegenspoed ondervond leste: navolgende; VII: zeven Verstaet: luister	alle daogen zei ze trouw de zeuven gebêjen vån Ongze Vrouw. 't Wås om Heur te løyven en te èren, dåt Zie heur zou bekêren vån dåt sléchte påd, dåt zie nong in-esleugen håd in ål dee veêrtiën jaor. En zò is 't, eêrlek waor! Zeuven jaoren wås zie bie 'n mân en daor kwûmmen twee kingderen vån. Bie heur bliêven deêj hie niet, dåt nong gûf heur zûrregen en verdriêt. Dåt ålles is ezeid deur ming. Luuster, hoe zie vêder ging.
476			
480			
484	Als die XIII jaer waren ghedaen, Sinde haer God int herte saen Berouwennesses alsoe groet, Dat si met enen swerde al bloet Liever liete haer hoet af slaen, Dan si meer sonden hadde ghedaen Met haren lichame, als i plach. Si weende nacht ende dach Dat haer oghen selden drogheden. Si seide: "Maria, die Gode soghede, Fonteyne boven alle wiven, Laet mi inder noet niet bliven Vrouwe, ic neme u torconden, Dat mi rouwen mine sonden Ende sijn mi herde leet. Der es soe vele, dat ic en weet Waer icse dede ocht met wien.	Sinde: zond; saen: weldra Zo veel berouw swerde: zwaard; al bloet: zonder meer hoet: hoofd als i plach: zoals zij gewoon was te doen Fonteyne: bron torconden: als getuige sijn...leet: boezemen mij grote afkeer in Der...viele: het zijn er zo veel	God hoòrde heur en zie kreêg in d'r hært zò 'n groòt berouw, dåt zie liêver met één houw d'r hoòfd zou laoten ófslaon dån nog meêr zonden te begaon, zòås zie deêj deur saotåns mâcht. Ze grimde dåg en nåcht, haost åltoòs wûren d'r ògen nåt. Zie zei: "Meriao, dee God ån de bòrst håd, uurverkòren bøyven ålle vrouwen, laot ming toch niet långer rouwen. Ik roep Joe ås getúge ån: ål dee zonden, spiet hê 'k 'r vån en ze doèn m' inwèndeg zeêr. Zòveul kwaod, ik weêt niet meêr waor ik 't deêj en met wee.
488			
492			
496			

- 500 Ay lacaen, wat sal mijns gheschien?
 Ic mach wel jeghen dordeel sorgen,
 - Doghen Gods sijn mi verborgen -
 Daer alle sonden selen bliken,
 504 Beide van armen ende van riken,
 Ende alle mesdaet sal sijn ghewroken,
 Daer en si vore biechte af ghesproken
 Ende penitencie ghedaen.
 508 Dat wetic wel sonder waen.
 Des benic in groten vare.
 Al droghic alle daghe een hare
 Ende croepeer met van lande te lande
 512 Over voete ende over hande,
 - Wullen, barvoet sonder scoen -
 Nochtan en constic niet ghedoen,
 Dat ic van sonden worde vri,
 516 Maria, Vrouwe, ghi en troest mi.
 Fonteyne boven alle doghet,
 Ghi hebt den meneghen verhoghet,
 Else wel Teophuluse seen.
 520 Hi was der quaetster sonderen een
 Ende haddem den duvel op ghegeven
 Beide ziele ende leven
 Ende was worden sijn man.
 524 Vrouwe, ghi verloessten nochtan.
 Al benic een besondech wijf
 Ende een onghetroest keytijf,
 In wat leven ic noy was,
 528 Vrouwe, ghedinct dat ic las
 Tuwer eren een ghebede.
 Toent aen mi u oetmoedchede.
 Ic ben ene die es bedroevet
- Ay lacaen: helaas; mijns: er met mij*
 Ik moet het Laatste Oordeel wel vrezen
 God heeft zijn blik van mij afgewend
selen bliken: bekend zullen worden
sijn ghewroken: worden bestraft
 Tenzij het van tevoren is gebiecht
penitencie: boete
sonder waen: zonder twijfel
Des: hierom; vare: vrees
droghic: droeg ik; hare: boetekleed
 In ruwe wol gekleed, barvoets
 Dan nog zou ik niet kunnen bereiken
worde vri: zou worden verlost
ghi...mi: tenzij u mij bijstaat
doghet: deugd
 U hebt menigeen gelukkig gemaakt
 Zoals Theophilus wel duidelijk werd
der...eer: een van de ergste zondaars
 En had zich aan de duivel uitgeleverd
man: vazal
verloessten: verloste hem
besondech: zondig
 En een diep gezonken zondares
noy: met tegenzin
las: bad
oetmoedchede: erbarmen
ene: iemand
- 500 Ô, wât moet ik 'r toech mee?
 't Lêste Oòrdeël vreës ik meêr en meêr,
 - Gods ògen ziên op ming niet neêr -
 waor âlle zonden zullen blieken,
 504 zòwêl vân ârremen âs vân rieken,
 waor êlleke misdaod wòrdt ewreuken,
 âs niet de biecht is uut-espreuken
 en âs giên boete is edaon.
 508 Ik weêt zò zâl 't gaon.
 Zò het de ângst ming lillek beêt.
 Âl dreug ik òk 'n haore kleêd
 en kreup daormee deur âlle lîngden,
 512 âlle daogen, op ming hîngden
 en ming bênen, songer sjoênen ân,
 toch zou 't ming niet lukken vân
 âlle zonden te wêzen vrie,
 516 Meriao, Moêder, stao ming bie.
 Hoogste bron vân âlle deugd,
 mêneg mins hê 'Jie verheugd:
 Theophilus is hier 'n vurbeêld vân.
 520 Giên gròter zondaor âs dee mân.
 Z'n lêven, ziêl en zaolegheid
 hâd hie in saotâns hîngd eleid,
 hâd âlles vur hum ân de kîngt ezêt,
 524 mor toch deur Joe, ò, Vrouw, erêd.
 Âl het ik heêl veul kwaod edaon,
 âl bin ik nog zò diêp egaon,
 wât vur lêven ik òk hâd,
 528 Jie, ò, Vrouw, kun wêten dât
 ik êllék gebêd, tot Joe eêr, het op-ezeid.
 Weês tot genaode toch bereid.
 Hiêr is 'n sjêpsel, zò bedroêfd,
- Theophilus: Theophilus. De Theophilus is ook een*
 Maria - mirakel. Theophilus, raadsheer van de
 bisschop, verliest door laster zijn ambt en aanzien.
 Hij sluit een pact met de duivel: per contract
 verkoopt hij zijn ziel in ruil voor eerherstel. Na
 zijn rehabilitatie ziet hij zijn zonden in en toont
 berouw. Uiteindelijk weet Maria genade voor de
 zondaar te verkrijgen en wordt het contract ont-
 bonden.

532	Ende uwer hulpen wel behoebet. Dies maghic mi verbouden: En bleef hem nye onvergouden Die u gruede, maget vrie, Alle daghe met ere Ave Marie. Die u ghebet gherne lesen, Si moeghen wel seker wesen Dat hem daer af sal comen vrame. 540 Vrouwe, hets u soe wel bequame, Uut vercorne Gods bruut: U sone sinde u een saluut Te Nazaret, daer hi u sochte, 544 Die u ene boetscap brochte Die nye van bode was ghehoert. Daer omme sijn u die selve woert Soe bequame sonder wanc, 548 Dat ghijs wet elken danc Die u gheerne daer mede quet. Al waer hi in sonden belet, Ghi souten te ghenaden bringhen 552 Ende voer uwen sone verdinghen.” Dese bedinghe ende dese claghe Dreef die sonderse alle daghe. Si nam een kint in elke hant 556 Ende ghincker met doer tlant In armoede van stede te steden, Ende levede bider beden. Soe langhe dolede si achter dlant, 560 Dat si den cloester weder vant Daer si hadde gheweest nonne, Ende quam daer savons na der sonne In ere weduwen huus spade,	Hierom durf ik moed te vatten Het bleef nooit iemand onbeloond <i>gruete</i> : begroet; <i>maget vrie</i> : edele maagd <i>ere</i> : een <i>lesen</i> : bidden <i>vrame</i> : redding <i>bequame</i> : welgevallig <i>bruut</i> : bruid <i>sinde</i> : zond; <i>saluut</i> : heilwens <i>hi</i> : diegene; <i>sochte</i> : bezocht <i>nye... bode</i> : nooit eerder van enige bode <i>die selve woert</i> : die bewuste woorden <i>sonder wanc</i> : ongetwijfeld Dat u er iedereen dankbaar voor bent <i>gheerne</i> : vurig; <i>quet</i> : begroet <i>belet</i> : verstrikt U zou zorgen dat hij genade kreeg <i>verdinghen</i> : vrijpleiten <i>bedinghe</i> : smeekbede <i>Dreef</i> : uitte <i>bider bider</i> : van het bedelen <i>achter</i> : door <i>na der sonne</i> : na zonsondergang <i>spade</i> : laat	dee Joe hüllep vur alles hoëft. Juust hiërom het ik groot vertrouwen: âltoès bi(n) Jie bliëven houwen vân minsen dee Joe âlle daogen 536 groetend 'n Aové Meriao opdraogen. Wee Joe gebêd met iêver lêzen, kunnen d'r ôvertuûgd vân wêzen, dât 't rêddeng brêngen zâl. 540 Vrouw, weës liéf in ming gevâl, Gods uutverkôren bruud! Joe zoôn stuurde eens 'n engel uut nor Naozaoreth, waor hie Joe zocht 544 en waor hie Joe 'n bôsjup brocht, nog nooit vân iemângd aorst ehoörd. Daorom is dât zêllefde woord songer twiëfel Joe zò diërbaor 548 en bi(n) Jie êllek mins zò dânkbaor, dee 't gebruukt in z'n gebêd. Deur wât vur zonden ôk besmêt, Jie zouwe z'n ongenaode brêken 552 en 'n goêd woordsie vur 'm sprêken.” Ze deêj niks aorster âlle daogen dân zò te bidden en te klaogen. Ze nùm 'n kingd ân êlleke hângd 556 en trûk zò deur 't hêle lângd, in ârremeuj vân stâd naor stâd, of iemângd nog 'n aolmoes hâd. Zò lâng is zie deur 't lângd egaon, 560 tot zie 't klooster weêr zùg staon, waor ze non wâs, jaorenlâng. Saoves, nao zonsongergâng, bie 'n weduwe ân-ekommen,

z'hi oigenaode brêken: in genade aannemen

- 564 Daer si bat herberghe doer ghenade,
Dat si daer snachts mochte bliven.
"Ic mocht u qualic verdriven,"
Sprac die weduwe, "met uwen kinderkinen.
568 Mi dunct dat si moede scinen.
Ruust u ende sit neder.
Ic sal u deilen weder
Dat mi verleent onse Here,
572 Doer siere liever moeder ere."
Dus bleef si met haren kinden
Ende soude gheerne ondervinden
Hoet inden cloester stoede.
576 "Segt mi," seitsi, "vrouwe goede,
Es dit covint van joffrouwen?"
"jaet," seitsi, "bi miere trouwen,
Dat verweent es ende rike;
580 Men weet niéwer sijns ghelike.
Die nonnen diere abijt in draghen,
In hoerde nye ghewaghen
Van hem gheen gherochten
584 Dies si blame hebben mochten."

564 Daer si bat herberghe doer ghenade,
en de nácht te meugen bliéven.
"Ik kân joe écht de deur niet wíezen,"
zei zie, "met dee twee sjaopen,
568 dee âl bienao lópen te slaopen.
Kom d'r in, rust en zit.
Ik zâl deilen wâ'k bezit,
vân wât ming sjûnk de Heêr,
572 Z'n liêve Moêder tot eêr."
Zò kon ze daor slaopen en éten
en nong zou ze heêl grîg wêten,
hoe in 't kloôster de zaoken stongen.
576 "Bêste vrouw," vreug zie onomwongden,
"is hiêr 'n âbdij, nor 'k het ehoòrd?"
"Jao zêker," zei zie, "op ming woòrd,
en moòi, vernaom en riek!
580 Nârreges ving ie d'r geliek.
De nonnen dee 't kloôsterkleêd draogen -
je kun 't ân iêdereen vraogen -
doên niet aorster âs goêje wârreken
584 en niks is op ze ân te mârreken."

"Wât zîg jie me nong," zei zie,
met heur kinkies op d'r knie,
"ik het iets òver 'n non ehoòrd,
588 nog giên weêk elêjen, op ming woòrd.
Haol ik 't me goêd vur de geêst,
dân is ze kosteres eweêst.
Dee 't zei, leug niet, eêrlek waor.
592 't Is gebeurd vur veêrtien jaor,
dât ze daor ineêns verdweên.
Giên mins dee wist waorheên

596	Of in wat lande si inde nam." Doen wert die weduwe gram Ende seide; "Ghi dunct mi reven! Derre talen seldi begheven Te segghene vander costerinnen, Of ghi en blijft hier niet binnen! Si heeft hier costersse ghesijn XIII jaer den termijn, Dat men haers noyt ghemessen conde In alden tiden ene metten stonde, Hen si dat si waer onghesont. Hi ware erger dan een hont Diere af seide el dan goet. Si draghet soe reynen moet Die eneghe nonne draghen mochte. Die alle die cloesters dore sochte Die staen tusschen Elve ende der Geronde, Ic wane men niet vinden en conde Ne ghene die gheesteliker leeft."	inde nam: overleden is gram: kwaad Ghi...reven: u lijkt me te raaskallen Hou op zulke praatjes heeft ghesijn: is geweest De volle veertien jaer Zonder dat men haar ooit heeft gemist ene...stonde: op enige metten onghesont: ongesteld Diere af: die over haar Zij heeft de zuiverste inborst Die een non maar kan hebben Dit: wie Elve: Elbe; Geronde: Gironde Ic wane: ik vermoed dat gheesteliker: vromer	of waar ze òk esturreve is en hoe." Ongdeugd zei de weduwe toe: "Je zitte uut je nèk te praoten! Ik hoòp dà'je 't nong laoten om dát te zìggen òver heur, wánt ... daor is 't gát vån de deur! De volle veërtien jaor is zie kosteres eweëst, ècht waor, vån smárres vroëg tot saoves laot, noòit het ze verzuùmd of wås te laot - of ze wås dus niet gezongd. Hie is nog minder ás 'n hongd dee niks ás lillek òver heur doët. 't Mins is zò ongsèttend goèd, ás alle nonnen willen mòchen. Ás ze in alle kloòsters zochten tussen de Èlbe en de Gironde, rèken mor dát ze gièn één vongden dee 't in vroomheid bie heur haolt."	596 600 604 608 612		
616	Die alsoe langhe hadde ghesneeft, Dese tale dochte haer wesen wonder Ende seide: "Vrouwe, maect mi conder: Hoe hiet haer moeder ende vader?" Doe noemesise beide gader. Doen wiste si wel dat si haer meende. Ay God, hoe si snachs weende Heymelike voer haer bedde! Si seide: "Ic en hebbe ander wedde Dan van herten groet berouwe. Sijt in mijn hulpe, Maria, Vrouwe. Mijn sonden sijn mi soe leet."	ghesneeft: gezondigd Dit relaas leek haar onvoorstelbaar maect mi conder: licht me verder in hiet: heette Toen noemde zij ze allebei meende: bedoelde Heymelike: stilletjes Ic...wette: ik heb niets anders te bieden van herten groet: innig diep	Zie, dee zò láng àl hād edwaoid, zùg 'n wongder in dee woòrden en zei: "Ás ik nong 's hoòrde hoe d'r vaoder en d'r moèder hêten." Toe leët ze heur dát wêten. Nong wist zie dát 't heur betrùf. Och, God, snächs vur heur béd gùf zie heur traonen stilletjes de vriëë loòp. Zie zei: "Álleën vur ming is hoòp, ás ik toòn 'n diép berouw. Hèllep ming, Meriao, Liève Vrouwe. Ik bin kepot vån àl dee zonden, wéët:	616 620		
624						

Tussen Elbe en Gironde kan hier opgevat worden als een globale omschrijving van het christelijke West - Europa.

Saghic enen hoven heet, Die in groten gloyen stonde, Dat die vlamme ghinghe uten monde, Ic croper in met vlite, Mochtich mier sonden werden quite. Here, ghi hebt wan hope verwaten: Daer op willic mi verlaten.	hoven: oven gloyen: gloed monde: opening met vlite: snel Als ik zo van mijn zonden af kon komen wan hope verwaten: wanhoop vervloekt mi verlaten: vertrouwen	zùg ik 'n òven nog zò heèt, dee vol vuur te gleuien stong, vlàmmen spuitend uut z'n mongd, ik zou 'r zò naor binnen lopen, àk zò m'n zonden òf kon kòpen. Heêr, vur Joe is wânhoop uut den bòze, daorom bin ik grèn raodeloze.	628	wânhoop: wanhoop, het opgeven van alle hoop, is in de geloofsleer een 'zonde tegen de Heilige Geest', omdat het een twijfel inhoudt aan Gods genade. Zelfs voor de zwaarste zonden blijkt vergeving mogelijk, als men maar oprecht berouw heeft. Prototype van de wanhopige zondaar is Judas.
Ic ben die altoes ghenade hoept, Al eest dat mi anxt noept Ende mi bringt in groten vare. En was nye soe groten sondare Sint dat ghi op ertrike quaemt Ende menschelike vorme naemt Ende ghi aen den cruce wout sterven, Sone lieti den sondare niet bederven Die met berouwewennesso socht gnade: Hi wantse, al quam hi spade, Alst wel openbaer scheen	noept: kwelt vare: vrees naemt: aannam aen...wout: aan het kruis wilde bederven: in het verderf storten Als hij met berouw genade zocht wantse: vond haar; spade: laet openbaer scheen: duidelijk bleek	Genaoede hoop ik áltied weêr, àl kwêlt de ângst ming meêr en meêr en brêngt ze ming in gròte noòd. Nooit wàs 'r een zondaor ò zò gròt, sinds Jie hiêr op eêrde kwùmme en de gedaante vàn 'n mins ànnùmme en àn 't kruuts de doòd wou ingaon, of Jie lête 'm niet verleuren gaon. Wee z'n zonden êcht berouwen, jao, dee is àsnog behouwen. Dât deêlt de biêbel ongs toch mee òver dee éne zondaor vàn dee twee, dee daor àn Joe rêchterkàngt hing. 't Is vur ongs 'n troostvol ding, dât Jie dee zondaor hèn ànveêrd. Oprécht berouw is àlles weêrd. Dât kân ik uut Joe woòrden lêzen: Jie zeie: "Vriend, hêden zu(n)jie wêzen met ming in "De Gouwe Stâd". Naor waarheid zig ik dât." Toe wiêr 't, Hêre, openbaor, dât Gîsemâst, de moòrdenaor, genaode smeekte, nêt op tied. Goud of gêld hâd hie niet, àlleên berouw, dât moê'je wêten.	632	
Den enen sondare vanden tween, Die tuwer rechter siden hinc. Dats ons een troestelijc dinc, Dat ghine ontfinc onbescouden. Goet berou mach als ghewouden. Dat maghic merken an desen: Ghi seit: "Vrient, du salt wesen Met mi heden in mijn rike. Dat segghic u ghewaerlike." Noch, Here, waest openbare Dat Gîsemast, die mordenare, Ten lesten om ghenade bat. Hine gaf u weder gout no scat Dan hem berouden sine sonden.	Dat is voor ons een troostrijk gegeven Dat u hem zonder te straffen tot u nam Echt berouw kan alles goed maken merken an desen: hieruit opmaken ghewaerlike: naar waarheid Noch: nochtans; openbare: duidelijk zo Ten lesten: pas op het allerlaatste moment weder...scat: goud noch geld Alleen het berouw om zijn zonden	Dee daor àn Joe rêchterkàngt hing. 't Is vur ongs 'n troostvol ding, dât Jie dee zondaor hèn ànveêrd. Oprécht berouw is àlles weêrd. Dât kân ik uut Joe woòrden lêzen: Jie zeie: "Vriend, hêden zu(n)jie wêzen met ming in "De Gouwe Stâd". Naor waarheid zig ik dât." Toe wiêr 't, Hêre, openbaor, dât Gîsemâst, de moòrdenaor, genaode smeekte, nêt op tied. Goud of gêld hâd hie niet, àlleên berouw, dât moê'je wêten.	644	
648			648	
652			652	
656			656	

Gîsemâst: Gisemast. Personen die in de canonieke evangelijs geen naam hebben, krijgen in andere geschriften vaak wel een naam. Bij Gisemast is er sprake van ontleding aan het apocriefe evangelie

Joe barmhertigheid is niet te meten.

Zomin às iemàngd 't waogen mág

de zee leég te sjèppen in één dág

en tot de bôjem droòg te maoken,

zò kân giên mins in wát vur zonden raoken,

of Joe genao gaot dee te bôven.

Dus òk vur ming, wil ik gelôven,

gêldt Joe grênzeloze barmhertigheid,

wánt ik het spiet vån ál ming zondeghed."

Uw barmhartigheid valt niet te meten

Niet zo min als men zou kunnen

gronde: bodem

u...boven: of uw goedheid is groter

Hoe: waarom; *verscoven:* verstoken

Ocht: als

U ontfermeheit en es niet te gronden,

Niet meer dan men mach

660 Die zee uut sceppen op enen dach

Ende droghen al toten gronde.

Dus was nye soe grote sonde,

Vrouwe, u ghenaden en gaen boven.

664 Hoe soudic dan sijn verscoven

Vån uwer ontfermeheit,

Ocht mi mijn sonden sijn soe leit?"

Daer si lach in dit ghebede,

668 Quam een vaec in al haer lede

Ende si wert in slape sochte.

In enen vysiœn haer dochte,

Hoe een stemme aen haer riep

672 Daer si lach ende sliep:

"Mensche, du heves soe langhe gecarmit,

Dat Maria dijns ontfarmt,

Want si heeft u verbeden.

676 Gaet inden cloester met haestecheden.

Ghi vint die doren open wide

Daer ghi uut ginges ten selven tide

Met uwen lieve, den jonghelinc,

680 Die u inder noet af ghinc.

Al dijn abijt vinstu weder

Ligghen opten outaer neder.

Wile, covele ende scoen

684 Moeghedi coenlijc ane doen.

Des dancet hoeghelike Marien.

Die slotele vander sacristien,

Die ghi voer tbeelde hinct

688 Snachs, doen ghi uut ghinc,

Toe zie zò uutspruk heur gebêjen,

668 kwùm 'n slaop òver ál heur lêjen

en ze kreêg 'n droòmgezicht.

Uut 'n visioèn vån licht

hoörde ze hoe 'n stêm heur reêp,

672 waar ze lùg en sleêp:

"Mins liêf, jie hên zò lång ekârremd,

dât Meriao d'r eige het ontfarmd

òver joe en je gebêd verstaon.

676 Jie moèn nong gâw nor 't klooster gaon.

Je vinge de deuren daor wiêd òpen,

waar jie toedertied bin uut-elòpen

om naor joe liêve sját te gaon,

680 dee joe in de kou leêt staon.

Àl je klêren lùggen klaor,

às áltoòs ongeerân 't áltaor.

Trêk je kleêd en je sângdaolen ân; doe mitéén

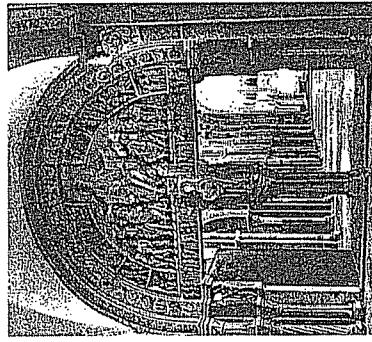
684 òk de sluiet om je heên.

Dânk daorvur Meriao maor.

De sleutels vån de sâkristie bin daor,

waar jie ze áffer hên elaoen,

688 toe jie snachs 't klooster hên verlaoten.

- Die heeft si soe doen bewaren,
Datmen binnen XIII jaren
Uwes nye en ghemiste,
692 Soe dat yemen daer af wiste.
Maria es soe wel u vrient,
Si heeft altoes voer u ghedient
Min no meer na dijn ghelike.
696 Dat heeft de Vrouwe van hemelrike,
Sonderse, doer u ghedaen.
Si heet u inden cloester gaen.
Ghi en vint nyeman op u bedde.
700 Hets van Gode dat ic u quedde.”
- N**a desen en waest niet lanc,
Dat si uut haren slape ontspranc.
Si seide: “God, gheweldechere,
704 En ghehinct den duvel nemmermere,
Dat hi mi bringhe in mere verdriet
Dan mi nu es gheschiet.
Ochtic nu inden cloester ghinghe
708 Ende men mi over dieveghe vinghe,
Soe waric noch meer ghescent,
Dan doen ic ierst rumde covent.
Ic mane u, God die goede,
712 Dor uwen pretiosen bloede
Dat uut uwer ziden liep:
Ocht die stemme die aen mi riep
Hier es comen te minen baten,
716 Dat sijs niet en moete laten,
Si en come anderwerf tot hare
Ende derde werven openbare,
Soe dat ic mach sonder waen
- Meriao kon ze zò bewaoren,
dát de minsen joe dee veërtien jaoren
nog giên ògenblikkie misten,
692 niks vån joe wèggaon wisten.
Meriao is joe toe-edaon,
het áltoès vur joe klaor estaon,
hèlemaol ån joe geliek.
696 Dåt het de Vrouw vån ’t hémelriek,
vur joe, ò zondaores, edaon.
Je moên weêr naor ’t kloòster gaon.
Je bed is leég, slaop lékker weêr.
700 Ik zíg dit naomes God de Heêr.”
- D**uërde maor ’n ògenblik,
eêt ze wákker wíer vån sjrik.
Zie zei: “Ò, God, ålmåchteg Heêr,
704 stao toch de dúvel noît meêr
toe ’t bréngen vån meêr droéfenis
dån ming ål òverkommen is.
Ås ik ’t kloòster in zou gaon,
708 daor ås ’n diéf bekénd zou staon,
zou dát nog wézen grøter sjångd,
dån toe ’k verléet dát pångd.
Ik smeêk Joe, God, zò wiês en goêd,
712 omwille vån Joe diërbaor bloêd
dåt ån ’t kruûs Joe zie uutleêp,
laot de stem dee ming nong reêp –
teminste ås dee goddeleke ting
716 vån vurdeêl is vur ming –
toch niet zwiêgen, mor kommen weêr,
een tweede en een dårde keêr,
zòdåt ik songer vålse waon
- Daar heeft zij zich aldus over ontfermd
U nooit gemist heeft
yemen: wie dan ook
Dat zij steeds in uw plaats heeft gediend
Volkomen in jouw gedaante
Sonderse: zondares; doer: om wille van
heer: gebiedt
Ik spreek u van godswege toe
Het duurde hierna niet lang
ontspranc: wakker schrok
gheweldechere: almachtige Heer
ghelinct: sta toe
Ochtic: als ik; ghinghe: zou gaan
over... vinghe: als een dievegge zou vangen
ghescent: te schande gebracht
ierst rumde: indertijd ontvluchtte
mane: smeek
Omwille van uw kostbaar bloed
Ocht: indien
te minen bate: tot mijn heil
om hier andermaal te komen
openbare: duidelijk waarneembaar
sonder waen: zonder vrees

- 720 Weder in minen cloester gaen.
Ik wilre om benedien
Ende loven altoes Marien!"
- 724 Sanders snachs, moghedi horen,
Quam haer een stemme te voren,
Die op haer riep ende seide:
"Mensche, du maecs te langhe beide.
Ganc weder in dinen cloester.
728 God sal wesen dijn troester.
Doet dat Maria u ontbiet.
Ic ben haer bode, en twivels niet."
Nu heefise anderwerf vernomen,
732 Die stemme, tote haer comen,
Ende hietse inden cloester gaen.
Nochtan en dorst sijs niet bestaen.
Der derder nacht verbeyt si noch
736 Ende seide: "Eest elfs ghedroch
Dat mi comt te voren,
Soe maghic cortelike scoren
Des duvels ghewelt ende sine cracht,
740 Ende ocht hire comt te nacht,
Here, soe maecten soe confuus,
Dat hi vare uten huus,
Dat hi mi niet en moete scaden.
744 Maria, nu staet mi in staden,
Die ene stemme ane mi sint,
Ende hiet mi gaen int covint.
Ic mane u, Vrouwe, bi uwen kinde,
748 Dat ghise mi derdewerven wilt sinden."
- 720 naor ming klooster terug kân gaon.
Ik zâl Meriao daorbôven
hierom âltoes êren en lôven."
- D**e aore nâcht nong, moê'je hòren,
724 klonk 'n stêm heur in d'r ôren,
dee heur reêp en bleêf herhaolen:
"Mins, jîe moên niet lînger draolen.
Je moên nong naor je klooster gaon,
728 God is 't dee je bie zâl staon.
Doe wât Meriao joe gebiedt.
Ik kom vân Heur, aorzel niet."
Toe zie de stêm ehòrd hâd weêr,
732 jao, nong âl vur de tweede keêr,
om uut te voêren dât bevêl,
dòrs ze niet – âl wou ze wêl.
Ze wâchte tot de dârde nâcht
736 en zei: "Mesjien is 't wêl 'n hêlse mâcht,
dee naor hiêr toe is egaon.
Ik hoòp dâ'k 'm kân weêrstaon
met âl z'n mâcht en krâcht.
740 Âs hie nog 's komt vânnâcht,
Hêre, brêng 'm in zò 'n staot,
dât hie gâw dit huûs verlaot
en ming giên kwaod meêr doêt.
744 Moêder Meriao, weês zò goêd,
stuûr dee stêm vur de dârde keêr
en ik gao nor 't klooster weêr.
Ik smeêk Joe bie Joe eigen Kingd,
748 dât dee stêm 'n dârde keêr ming vingdt."

Ze bleêf toe wâkker, de dârde nâcht.

752

756

760

764

768

772

776

780

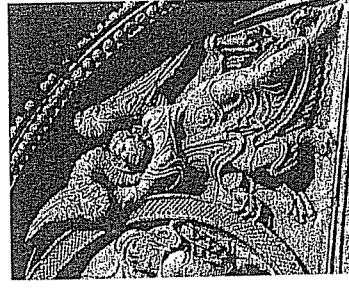
Madonna (anonim) Rijji-Maas 1200-1225

(

- Een stemme quam van Gods cracht
Met enen over groten lichte
Ende seide: "Hets bi onrechte,
Dat ghi niet en doet dat ic u liet,
Want u Maria bi mi ontbiet.
Ghi moecht beiden te lanc.
Gaet inden cloester sonder wanc.
Ghi vint die doren op ende wide intdaen:
Daer ghi wilt, moghedi gaen.
U abijt vindi weder
) Liggende opten outaer neder."
Als die stemme dit hadde gheseit,
En mochte die zondersse, die daer leit,
Die claeerheit metten oghen wel sien.
4 Si seide: "Nu en darf mi niet twien:
Dese stemme comt van Gode
Ende es der maghet Marien bode.
Dat wetic nu sonder hone:
8 Si comt met lichte soe scone.
Nu en willics niet laten,
Ic wille mi inden cloester maken.
Ic saelt oec doen in goeder trouwen
2 Opten troest van onser Vrouwen,
Ende wille mijn kinder beide gader
Bevelen Gode, onsen vader.
Hi salse wel bewaren."
76 Doen toech si ute al sonder sparen
Haer cleder, daer sise met decte
Heymelike, dat sise niet en wecte.
Si cussese beide aen haren mont.
80 Si seide: "Kinder, blijff ghesont
Op den troest van onser Vrouwen
- van... cracht: namens God*
bi: ten
bi: via
U kunt ook te lang wachten
sonder wanc: zonder aarzeling
doren... outdaen: deuren wijd openstaan
- Kon de zondares, die daar ligt
Het schijnsel met de ogen slecht verduren
en... twien: mag ik niet meer twijfelen
sonder hone: heel zeker
maken: begeven
Opten... van: vertrouwend op
Bevelen: toevertrouwen
bewaren: beschermen
toech: trok; al... sparen: onverwijd
sise... decte: ze hen mee toedekte
Heymelike: zachtjes
aen haren: op hun
Op den troest: onder de hoede
- Daor klonk 'n stêm met goddeleke krâcht,
verbûrregen in 'n fêlle gloéd,
752 dee zei: " 't Is niet goêd
om naost je neêr te liggen,
wât Meriao joe, deur ming, laot zîggen.
Jie wâchte nong âl veul te lîng.
756 Gao naor 't kloôster, weês niet bîng.
Je zîên de deuren waogewied opstaon:
ôverâl ku(n)je staon en gaon.
Je kloôsterklêren lîggen klaor
760 ongerân 't âltaor."
Toe de stêm zò hâd espreuken,
kon zie, dee daor lûg, ebreuken,
't fêlle licht niet lînger meêr verdraogen.
764 Zie zei: "Ik durf 't nong te waogen:
dee stêm komt rêchtstreeks vân de Heêr,
Meriao stuurt heur nor ming neêr.
Dât weêt ik deur 't hêldere licht,
dât bestraold het ming gezicht.
768 Ik zâl heur nong niet meêr weêrstaon,
maor vlug naor 't kloôster gaon.
Ik zâl 't doên in 't volst vertrouwen,
772 met de hullep vân onge Liêve Vrouwe.
De beide kingderen vân ming
zun lêven onger Gods besjârreming.
Dân zâl 't goêd met heuli gaon."
776 Ze het mitéén d'r klêren uut-edaon
om ze daormee toe te dêkken,
heêl zeutjes, om ze niet te wêkken.
Ze kuste ze beiden op d'r mongd
780 en zei: "Liêverts vân me, bliêf gezongd.
Onger de hoêje vân Onge Vrouwe

- Latic u hier in goeder trouwen;
Ende hadde mi Maria niet verbeden,
784 Ic en hadde u niet begheven
Om al tgoet dat Rome heeft binnen."
Hoert wes si sal beghinnen.
- N**u gaet si met groten weene
788 Ten cloester waert, moeder eene.
Doen si quam inden vergiere,
Vant si die dore ontsloten sciere.
Si ghincker in sonder wanc
792 "Maria, hebbes danc:
Ic ben comen binnen mure.
God gheve mi goede aventure.
Wær si quam, vant si die dore
796 Al wide open jeghen hore.
In die kerke si doe trac.
Heymelike si doe sprac:
"God, Here, ic bidde u met vlite:
800 Hulpt mi weder in minen abite,
Dat ic over XIII^{III} jaer
Liet ligghen op onser Vrouwen outaer
Snachs, doen ic danen sciet."
804 Dit en es gheloghen niet,
Ic segt u sonder ghile:
Scone, covele ende wile
Vant si ter selver stede weder
808 Daer sijt hadde gheleit neder.
Si traect an haestelike
Ende seide: "God van hemelrike
Ende Maria, maghet fijn,
812 Ghebenedijt moetti sijn!
- laot ik ie hiër, in 't volst vertrouwen.
Hâd Zie ming niet bie-estaon,
784 ik wås bie julie noòit wég-egaon,
nog niet om Ròme's wêelde en òverdaod."
Hoòr, hoe 't met heur vèder gaot.
- Z**e ging nong naor 't klooster heên,
in traonen, moèderziël alleên.
788 Ze is toe deur de bongerd elòpen,
vong miteen de deur wiêd òpen.
Songer te aorzelen gong ze d'r in.
792 "Heël veul dânk, Meriao: ik bin
weêr binnen de trouwde mûren,
laot ming giên nieuw verdriët verdûren."
Wâor ze mor in wou, êlleke deur
796 stong waogewiêd op vur heur.
In de kârrek gong ze dån
en sprûk de Heêre záchies ân:
"Ô, God, ik wil Joe vûreg vraogen
800 laot ming 't kloòsterkleêd weêr draogen,
dât ik toe, vur veértiën jaor,
neêrlei op Meriao's âltaor,
snâchs, toe ik wégging hiër."
804 Eleugen hiêrvân is giên ziêr.
Ik wil giên grâp uuthaolen:
heur kloòsterklêren en sângdaolen
lûggen gewoòn nog op 't âltaor,
808 persies zoås vur veértiën jaor.
In 'n oògwênk zût ze in d'r klêren
en zei: "God, Heêr der Hêren
en Meriao, rein en uut-elêzen,
812 gezêged moê'Jie wêzen.
- verbeden: vrijgepleit*
begheven: verlaten
Om alle kostbaarheden die Rome bevat
wes: wat
- wene: droefheid*
Naar het klooster toe, moederziel alleen
vergier: boomgaard
sciere: meteen
wanc: aarzeling
- goede aventure: geluk*
jeghen hore: voor haar
trac: ging
Heymelike: zachtjes
met vlite: vurig
over...jaer: 14 jaar geleden
- doen...sciet: toen ik hier vandaan vertrok*
- ghile: gekheid*
Sandalen, kloosterkleed en sluier
ter selver stede: op dezelfde plek
- maghet fijn: zuivere maagd*
Ghebenedijt: gezegend

- Ghi sijt alre doghet bloeme.
In uwen reine magedoeme
Droeghedi een kint sonder wee,
Dat Here sal bliuen emmermee.
816 Ghi sijt een uut vercoren werde:
U kint maecte hemel ende erde.
Dese ghewelt comt u van Gode
Ende staet altoes tuwen ghebode.
820 Den Here, die es ons broeder,
Moghedi ghebieden als moeder
Ende hi u heten lieve dochter.
824 Hier omme levic vele te sochter:
Wie aen u soect ghenade,
Hi vintse, al comt hi spade.
U hulpe die es alte groot.
828 Al hebbic vernoy ende noet,
Hets bi u ghewandelt soe,
Dat ic nu mach wesen vroe.
Met rechte maghic u benedien.”
832 Die slotete vander sacristien
Sach si hanghen in ware dinc
Vor Marien, daer sise hinc.
Die slotete hinc si aen hare
836 Ende ghinc ten core, daer si clare
Lampden sach berren in allen hoeken.
Daer na ghinc si ten boeken
Ende leide elc op sine stede,
840 Alsi dicke te voren dede;
Ende si bat der maghet Marien,
Dat sise van evelde moeste vrien
Ende haer kinder, die si liet
844 Ter weduwen huus in zwaer verdriet.
- alre...bloeme: de bloem van alle deugd
magedoeme: maagdelijkheid
wee: pijn
emmermee: voor altijd
werde: machthebster
ghewelt: macht
tuwen ghebode: tot uw beschikking
heten: noemen
vele te sochter: des te geruster
aen: bij
spade: laat
alte: heel erg
vernoy...noet: verdriet en gebrek
Het is dankzij u zo ten goede gekeerd
vroe: blij
benedien: vertheerlijken
in ware dinc: inderdaad
aen hare: bij zich
ten core: naar het koor; clare: helder
Lampden: olielampen; berren: branden
ten boeken: naar de getijdenboeken
stede: plaats
dicke te voren: voorheen dikwijls
van ...vrien: van ongeluk moge vrijwaren
- Jie bin de deugd vån alle deugden.
Ås maogd dreug Jie in volle vreugde
'n kinkie songer smårt of zeêr(t),
816 dåt vur åltiêd wêzen zål de Heêr.
Jie bin vån de ållerhoögste weêrde:
Joe kingd maokte hêmel en eêrde.
Dee mächte hê' Jie ehåd vån God,
820 ze wårrekt åltiêd op Joe gebod.
Jezus, ongs åller "broêder",
Hie gehoòrzaomt Joe ås moêder
en Jie meuge Z'n liêve dochter hêten.
824 't Geêft rust ån wee dåt wêten:
wee naor Joe om genaode gaot,
hie kriêgt 't, ål komt ie laot.
Joe hüllep is zò gewêldeg groot.
828 Ik håd verdriêt en wås in noòd,
mor Jie hên ålles zò ekeêrd,
dåt giên zeêrt ming nong nog deêrt.
Joe te priêzen is ming verlången."
832 Daor zùg ze de sleutels hången
vån de såkristie, inderdaod,
ån 't beêld, vur Meriao's gelaot.
Zie hùng ze ån d'r zie,
836 ging naor 't koòr, waor zie
långpen brångden zùg in ålle hoeken.
Toe ging ze naor de kårreboeken
en lei ze daor weêr neêr,
840 zòås ze gewoòn wås, jaoren eêr.
Tot Meriao het ze 'n gebêd ezeid
om hüllep uut de naoregheid,
om dee twee, dee ze åfferleêt
844 bie de weduwe, in groot verdriêt en leêd.

Binnen dien was die nacht ghegaen
 Dat dorloy begonste te slaen,
 Daer men middernacht bi kinde.
 848 Si nam cloc zeel biden inde
 Ende luude metten so wel te tiden,
 Dat sijt hoerden in allen ziden.
 Die boven opten dormter laghen,
 852 Die quam alle sonder traghèn
 Vanden dormter ghemene.
 Sine wisten hier af groet no clene.
 Si bleef inden cloester haren tijt
 856 Sonder lachter ende verwijt:
 Maria hadde ghedient voer hare,
 Ghelijc oft sijt selve ware.
 Dus was die sonderse bekeert
 860 Maria te love, die men eert,
 Der maghet van hemelrike,
 Die altoes ghetrouwelike
 Haren vrient staet in staden,
 864 Alsi in node sijn verladen.

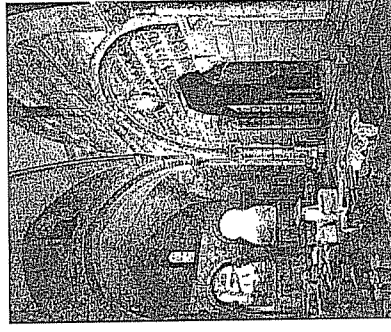
Dese joffrouwe, daer ic af las,
 Es nonne alsi te voren was.
 Nu en willic vergheten niet
 868 Haer twee kindere, die si liet
 Ter weduwen huus, in groter noet.
 Si en hadden ghelt noch broet.
 In can u niet vergronden,
 872 Doen si haer moeder niet en vonden,
 Wát groter rouwe datsi dreven.
 Die weduwe ghincker sitten neven:
 Si hadder op ontfermenisse.

Onderussen was de nacht gevorderd
dorloy: het uurwerk
 Zodat men wist dat het middernacht was
cloc...inde: het klokkentouw bij het einde
 En luide precies op tijd voor de metten
in allen ziden: overal
dormter: slaapzaal
traghèn: treuzelen
ghemene: te zamen
 Ze hebben helemaal niets doorgehad
haren tijt: haar leven lang
lachter: schande; *verwijjt*: hoon
te love: tot lof van
staet in staden: bijstaat
 Als zij in nood verkeren

daer...las: over wie ik vertelde
vergronden: uitleggen
 Welk een diepe smart zij uitten
neven: naast
 Zij had medelijden met hen

D'r wùren zòveul ùren egaon,
 dát de klok begon te slaon
 en 't uùr ânguf vân middernâcht.
 848 Toe luùjde ze uut âlle mâcht
 de mètten weér, persies op tied.
 Wee vân de nonnen hoòrde 't niet?
 Gièn één bleéf âffer op de zaol,
 852 onmiddellek bin ze âllemaol
 vân de slaopzaol nor benèjen egaon.
 Gièn mins dee wist wât zich hâd vur-edaon.
 Zie bleéf in 't kloòster heél heur tied.
 856 Verwiet en roddel, 't wâs 'r niet.
 Meriao hâd vur heur ewârrekt
 en gièn één hâd 't versjil emârrekt.
 860 Zò wâs de zondaores bekeêrd,
 deur Heur, dee êllek mins vereêrt,
 Meriao, hémelse Vrouw,
 dee âltied heél getrouw
 Heur vrienden hùllep zâl géven,
 864 âs zie in râmppoed lêven.

De vrouw, waaròver is esjrèven,
 is véder âltied non ebléven.
 Hoòr, hoe 't heur kingderen is vergaon,
 868 waormee ze âltoes wâs begaon,
 nong âfferleêt in gròte noòd:
 de weduwe hâd gièn gèld en òk gièn broòd.
 Àl dát grimmen en dát klaogen
 872 en daorbie dee lêge maogen,
 noòt kân dát uut ming woòrden blieken.
 De weduwe zùt 'r bie te kieken,
 deur mèdelièjen ân-edaon.

876	Si seide: "Ic wille toter abdisse Gaen met desen II kinderen. God sal hare int herte sinden Dat si hen goet sal doen."	876	Zie zei : "Naor de âbdis zâl ik gaon, ik neëm de kingderen âlle twee met ming naor 't klooster mee. God zâl wel ziggen tegen de âbdis wât vur heulie 't bêste is."	âbdis: abdis, overste van een zelfstandig vrouwen- klooster.
880	Si deden ane cleder ende scoen. Si ghincker met in covent. Si seide: "Vrouwe, nu bekent Den noet van desen tween wesen.	880	wât vur heulie 't bêste is." Ze trûk ze ân, gong naor de âbdij. Ze leët ze ân heur ziën en zei: "Zie de noòd vânde twee wêzen.	
884	Die moeder heefse met vresen Te nacht in mijn huus gelaten Ende is ghegaen hare straten, Ic en weet west noch oest.	884	De moëder leët ze in ângst en vrêzen bie ming âffer en verdweën, ik weët eêrlek niet waorheën: of naor 't wêsten, of naor 't oosten?	
888	Dus sijn die kinder onghetroest. Ic hulpe hen gheerne, wistic hoe."	888	D'r kingderen kân ze niet meër troosten. Ik hüllep ze grîg, wis 'k maor hoe."	
892	Die abdisse spracker toe: "Houtse wel, ic saelt u lonen, Dat ghijis u niet en selt becronen, Na dat si u sijn ghelaten.	892	Dân sprûk de âbdis heur toe: "Hou ze bie je, onger je hoëje, ik zâl 't je âllemaal vergoëjen. Nong God ze joe het toe-ewêzen, hoëv 'ie gîen gebrêk te vrêzen.	
896	Men gheve hen der caritaten Elcs daghes om Gode. Sint hier daghelijcs enen bode Die hen drincken hale ende eten. Gheberst hen yet, laet mi weten."	896	ongs wêzenpotje kân wel wât verdûren. Êlleke dâg moëje iemângd stûren dee hiër drinken haolt en êten. Ontbreëkt d'r wât, laot ming 't wêten."	
900	Die weduwe was vroee Dat haer comen was alsoe. Si nam die kinder met hare Ende hadder toe goede ware. Die moeder, diese hadde ghesogheth Ende pine daer om ghedoeghet, Haer was wel te moede, Doen sise wiste in goeder hoede, Haer kinder die si begaf	900	De weduwe wâs nong in d'r sâs, dât 't âllemaal zò elôpen wâs. Ze nûm de kingderen weër mee en zûrregde goëd vur âlle twee. De moëder, eens heulie ân de bôrst ehâd en veul smârt daorvur elêjen hâd, vur heur wâs 't 'n heël moòi ding, dât 't heulie zòveul bêter ging, dee twee, dee ze in verdriët en leéd	

- 908 In groter noet ende ghinc af.
Sine hadde vaer no hinder
Voert meer om hare kinder.
Si leide vort een heylech leven.
912 Menech suchten ende beven
Hadsi nacht ende dach,
Want haer die rouwe int herte lach
Van haren quaden sonden,
916 Die si niet en dorste vermonden
Ghenen mensche, no ontdecken,
No in dichten oec vertrecken.
- H**ier na quam op enen dach
920 Een abt, diese te visenteerne plach
Eenwerven binnen den jare
Om te vernemen oft daer ware
924 Enech lachterlike gheruchte,
Daer si blame af hebben mochte.
Sdaghes als hire comen was,
Lach die sonderse ende las
Inden coer haer ghebet
928 In groter twivelingen met.
Die duvel becorese metter same,
Dat si haer sondelike blame
Vore den abt niet en soude bringhen.
932 Also lach inder bedinghen,
Sach si, hoe dat neven haer leet
Een jonghelinc met witten ghecleet.
Hi droech in sinen arm al bloet
936 Een kint, dat dochte haer doet.
Die jonghelinc warp op ende neder
Enen appel ende vinken weder
- ghinc af* in de steek liet
vaer no hinder: vrees noch verdriet
Voert meer: voortaan
vort: daarna; *heylech*: vroom
Want het berouw kwelde haar
dorste vermonden: durfde uit te spreken
ontdecken: onthullen
Zelfs niet op schrif stellen
te...plach: gewoon was te inspecteren
Eenwerven: eenmaal
ware: rond ging
lachterlike: compromitterend
blame: schande; *af*: van
las: bad
Daarbij door hevige tweestrijd bevangen
De duivel blies haar schaamte in
Zodat zij haar zondige schanddaden
bringhen: bekennen
inder bedinghen: in gebed verzonken
neven: langs; *leet*: ging
met...ghecleet: in het wit gekleed
in: op; *al bloet*: volkomen naakt
dat...doet: dat haar dood leek
warp: wierp
vinken weder: ving hem weer op
- 908 bie de weduwe áfferleét.
Ze wás veul minder nong begaon
met heur kingderen vurtaon.
Ze leidde nong 'n vroòm en heileg fêven.
912 Toch wás 'r nog veul ángst en béven,
snáchs en óverdág:
berouw, dát binnen in heur lág,
om heur zonden, ál heur spiet,
ze kon 't án giên stárreveling kwiet,
916 kon 't giên mins oòit uutliggen,
laot staon 't sjriftelek te zìggen.
- M**or op zékere dág kwùm 'n ábt
920 't kloòster binnen-estápt -
áltoòs één keér binnen 't jaor -
om te vernémen of òk daor
zúrregen wùrren of met naome
924 zaoken om je vur te sjaoenen.
De dág dát de ábt in 't kloòster zùt,
lùg de zondaores in 't koòr en lùs
daor heur gebéjen weér,
928 vol ván twiéfél êlleke keér:
de dùvel stùk heur in niet toe te géven
heur sjángdelek en zondeg léven
án de ábt te òpenbaoren.
932 Toe ze daor zò lùg te staoren,
zùg ze hoe stief lángs heur ging
een in 't wit ekleéjde jongeling,
met op z 'n nárrem 'n bloòt
936 klein kingd, 't leék heur doòd.
De jongeling goòide keér op keér
'n áppel op en vùng 'm weér
- ábt*: abt. Een abt is een overste van één of meer
zelfstandige kloosters of van een monnikorde.
In zijn hoedanigheid van priester kon de abt op-
treden als biechvader.
- In middeleeuwse voorstellingen wordt de ziel vaak
afgebeeld als een (naakt) kind. In het hier beschre-
ven visioen (vs. 932 – vs. 972) wordt het volgende
uitgewerkt: zo min als de engel in staat is het dode
kind te vermaken, zo min is de zondige non in
staat genade te verkrijgen bij God, want zolang zij
niet biecht, is haar ziel 'dood'.

- Vor tkint, ende maecte spel.
 940 Dit versach die nonne wël,
 Daer si in haer ghebode lach.
 Si seide: "Vrient, oft wesen mach
 Ende of ghi comen sijt van Gode,
 944 Soe manic u bi sine ghebode,
 Dat ghi mi segt ende niet en heelt,
 Wäer om ghi voer dat kint speelt
 Metten sconen appel roet,
 Ende het leet in uwen arm doet?
 948 U spel en helpt hem niet een haer."
 "Seker, nonne, ghi segt waer:
 En weet niet van minen spele
 952 Weder luttel no vele.
 Hets doet: en hoert no en siet.
 Al des ghelike en weet God niet,
 Dat ghi leest ende vast.
 956 Dat en helpt u niet een bast.
 Hets al verloren pine,
 Dat ghi neemt discipline.
 960 Ghi sijt in sonden soe versmoert,
 Dat God u beden niet en hoert
 Boven in sijn rike.
 Ic rade u: haestelike
 Gaet ten abt, uwen vader,
 964 Ende verteelt hem algader
 U sonden al sonder lieghen.
 Laet u den duvel niet bedrieghen.
 Die abt sal u absolveren
 968 Vanden sonden die u deren.
 Eest dat ghise niet en wilt spreken,
 God salse zwaerlike an u wreken."
- maecte spel: speelde*
versacht: zag; ivel: duidelijk
oft wesen mach: indien het mogelijk is
Ende of: dat
manic: verzoek ik; ghebode: gezag
heelt: verzwijgt
appel roet: rode appel
leet: ligt; doet: dood
niet een haer: geen zier
 Het merkt niets van mijn spel
 Noch weinig, noch veel
Al des ghelike: precies zo
leest: bidt
niet een bast: geen barst
 Het is allemaal verspilde moeite
neemt discipline: uzelf kastijdt
versmoert: verstikt
ten: naar de; vader: biechtvader
 964
absolveren: absolutie geven
spreken: opbiechten
 Dan zal God u er zwaar voor straffen
- 940 vur 't kingd, âs wäs 't 'n spël.
 De non dee züg dät äles wël,
 toe ze in heur gebêjen lüg.
 "Wät is dät," zei zie, "wä'k daor züg?
 Bi(n) jie estuürd vån God,
 944 dån vraog ik joe bie Hum gebod,
 züg 's eêrlek en vertël,
 wät vur rêden het dät spël
 met dee äppel, zò moòi roòd.
 948 't Kinkie op joe nárrem is toch doòd?
 Äl dät speulen hêllept giên haor."
 "Zêker, zuster, dät is waor,
 vån äl wä'k uuthaol hiêr
 952 mårrekt 't kingd giên ziêr.
 't Is doòd en hoòrt noch ziêt.
 En nêt zò wêet God òk niêt
 vån joe bidden en joe vâsten.
 956 't Zäl joe zêker niet ontlâsten.
 Nutteloòs is 't wä'je hên edaon:
 om je eige zò te slaon.
 Jie lêven in zò 'n zondege staot,
 960 dät God joe bidden niet verstaot
 daor bòven waor hie is ezêten.
 Daorum moê'je dit wêten:
 sjiêt op, ò, zuster, en benaoder
 964 de äbt. Hie is vur joe 'n vaoder,
 vertël 'm äles songer liêgen.
 Laot je deur de dûvel niet bedriêgen.
 De äbt zäl joe vergêven,
 968 äles wät jie hên misdrêven.
 Mor ä'jie zoaken äfterhouwen,
 dån zäl joe dät zwaor berouwen."

- Die jonghelinc ghinc ute haer oghen.
 972 Hine wilde haer nemmer vertoghen.
 Dat hi seide, heeft si verstaen.
 Smorghens ghinc si alsoe saen
 Ten abt ende bat dat hi hoerde
 976 Haer biechte van worde te worde.
 Die abt was vroet van sinne.
 Hi seide: "Dochter, lieve minne,
 Des en willic laten niet.
 980 Bepeinst u wel ende besiet
 Volcomelijc van uwen sonden."
 Ende si ghinc ten selven stonden
 Den heyleghen abt sitten neven
 984 Ende ondedten hem al haer leven
 Ende haer vite van beghinne:
 Hoe si met ere dūlre minne
 Becort was soe uter maten,
 988 Dat si moeste ligghen laten
 Haer abijt met groten vare
 Hens snachts op onser Vrouwen outare,
 Ende rumedde den cloester met enen man,
 992 Die twee kindere aen hare wan.
 Al dat haer ye was ghesciet,
 Dies ne liet si achter niet.
 Wat si wiste in haer herte gront,
 996 Maecte si den abt al cont.
 Doen si ghebiecht hadde algader,
 Sprac dabt, die heyleghe vader:
 "Dochter, ic sal u absolveren
 1000 Vanden sonden die u deren,
 Die ghi mi nu hebt ghelijt.
 Gheloef ende ghebenedijt
- 972 Toe verdweén de jongeling daor
 en maekte z'n eige noòit meér òpenbaor.
 Maor wát hie zei, het zie verstaon.
 Smárres nog is zie egaon,
 vreug de ábt te wòrrren choòrd
 976 om te biéchten woòrd vur woòrd.
 De ábt, hie wás 'n wiéze mán.
 Hie zei: "Ming kingd, vertèl 't dán,
 't wòrdt joe heél gríg toe-estaon.
 980 Maor dènk 'r om, niks òverslaon
 ván ál joe zonden: hoe, waor en wánneêr."
 En miteen kniélde ze bie hum neêr
 en vertéldde in diép berouw
 984 heél heur léven, waarheidsgetrouw:
 hoe 't ál vroeg zò wás estèld,
 dát zie deur liéfde wiêr ekwèld –
 zò árrég, ze kon heur niet weêrstaon –
 988 dát zie heur kloòsterkleéd hád uut-edaon
 op 'n nácht, vol ángst en ò, zò naor,
 en neêr-eleid op Merioa's áltaor,
 om 't kloòster te ontvluchten met 'n mán
 992 en daor kwùmmen twee kingderen ván.
 Wát zie án èllende òver d'r hád ekrégen,
 daorván het ze niks verzwégen.
 Ze het goéd laoten wárrken heur geheugen,
 996 het álles hum vertèld, giên dingetje verzweugen.
 Toe de ábt dát állemaal hoòrde,
 sprùk hie, de vròme vaoder, dee woòrden:
 "Dochter, ik zál joe vergèven,
 1000 álles wát jie hèn bedrèven,
 deur joe ezeid oprécht en trouw.
 Êprèzen zij de Liève Vrouw,
- vertoghen:* zich vertonen
verstaen: begrepen
alsoe saen: zo snel mogelijk
bat...hoerde: smeekte dat hij zou luisteren naar
vroet van sinne: wijs
lieve minne: lief kind
Des: dat
 Denk goed na en onderzoek
 Uw zonden nauwkeurig
ten...stonden: meteen
 Naast de vrome abt zitten
 En onthulde hem haar hele leven
 En haar geschiedenis van begin af aan
ere dūlre: een dwaze
Becort: in verzoeking gebracht
vare: vrees
rumedde: verliet
aen...wan: bij haar kreeg
ye: ooit; *ghesciet:* overkomen
 Daarvan verzweeg ze niets
 Alles wat zij zich kon herinneren
 Maakte zij aan de abt bekend
algader: alles
ghelijt: bekend
 Geprezen en gezegend

Moet die moeder Gods wesen.”
 1004 Hi leide haer op thoeft met desen
 Die hant ende gaf haer perdoen.
 Hi seide: “Ic sal in een sermoen
 U biechte openbare seggen,
 1008 Ende die soe wiselike beleggen,
 Dat ghi ende u kinder mede
 Nemmermeer te ghere stede
 Ghenen lachter en selt ghecrighen.
 1012 Het ware onrecht, soudement swigen,
 Die scone miracle die ons Here
 Dede doer siere moeder ere.
 Ic saelt orconden over al.
 1016 Ic hope, datter noch bi sal
 Menech sondare bekeren
 Ende onser liever Vrouwen eren.”

HHi deet verstaen den covende,
 1020 Eer hi thuus weder wende,
 Hoe ere nonnen was ghesciet.
 Maer sine wisten niet
 Wie si was: het bleef verholen.
 1024 Die abt voer Gode volen.
 Der nonnen kinder nam hi beide
 Ende voerse in sijn gheleide.
 Grau abijt dedi hen an
 1028 Ende si worden twee goede man.
 Haer moeder hiet Beatrijs.
 Loef Gode ende prijs
 Ende Maria, die Gode soghede,
 1032 Ende dese scone miracle toghede.
 Si help haer uut alre noet.

jao, eprézen en eloófd.”
 1004 En hie leide op heur hoófd
 z'n hángd en sjúnk vergiffenis.
 Hie zei: “Wát deur joe beléjen is,
 zà'k in 'n preék ter spraoke bréngen,
 1008 maor de feiten zò verméngen,
 dát gién mins op 't idee zál kommen,
 dát 't joe en je kingderen is òverkommen.
 Julie zun d'r gién lást mee kriégen.
 1012 't Is niet goéd dit te verzwíegen,
 dit moóie wongder dát ongze Hère
 leét gebeuren om Z'n moèder te éren.
 Ik zál 't vertèllen òverál.
 1016 Deur dit verhaol, hoòp ik, zál
 toch mènég zondaor zich bekèren
 en Ongze Liève Vrouwe éren.”

EÈr hie wéggong daorvándaan,
 1020 gúf hie de zusters te verstaon,
 wát 'n non wás òverkommen.
 Maor ze bin d'r niet áffet-ekommen
 wee 't wás: 't bleéf verbùrregen.
 1024 Met Gods zégen ging hie, songer zùrregen.
 De kingderen nùm hie álle twee
 onger z'n hoéje met 'm mee.
 Hie gúf ze kloòsterklèren, grauw en gries,
 1028 't wièren mánnen vroòm en wies.
 D'r moèder heétte Beatriès.
 Loof God en priès
 Meriao, dee Hum àn de bòrst hád
 1032 en dát moóie wongder verricht hád.
 Ze rédde heur uut álle noòd.

Nu bidden wi alle, cleine ende groet,
Die dese miracle horen lesen,
1036 Dat Maria moet wesen
Ons vorsprake int soete dal
Daer God die werelt doemen sal.

Amen.

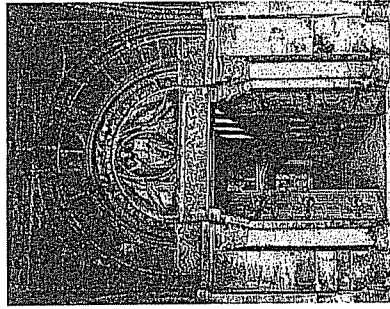
lesen: voordragen

vorsprake: bemiddelaarster; *soete:* lieflijke
Waar God de mensheid oordelen zal

Laoten we bidden, klein en groòt,
dee dát wongder horen lêzen,
1036 dát Meriao âltoòs mág wêzen
ongze vurspraok in 't liefeleke dâl
waor God de wêreld richten zâl.

Aomen.

't liefeleke dâl: het Dal van Josafat (nabij Jeruzalem) waar het Laatste Oordeel zal plaatsvinden.
Vgl. Joël 3 : 12.

GERAADPLEEGDE LITERATUUR

- Beatrijs*. *De vroegste tekst*. Nieuwe bewerking en nabeschouwing door Gabriël Smit. 2e druk. Baarn 1979.
- Beatrijs*. Hertaald door Karel Jonckheere. Antwerpen (enz.) 1980.
- Beatrijs*. Uitgegeven met inleiding en aantekeningen door Dr. F. Lulofs. 6e herziene druk. Leiden 1983.
- Beatrijs*. *Een middeleeuws Maria – Mirakel*. Vertaald door Willem Wilmink met een inleiding en een teksteditie door Theo Meder. Amsterdam 1995.
- Joseph Brodsky. *Het verdriet en de rede*. Essays. Amsterdam 1997.
- A.M. Duinhoven. *De geschiedenis van "Beatrijs"*. Utrecht 1989. 2 delen.

Beatrijs een middeleeuws Maria-Mirakel is elektronisch gezet uit de Bembo en door drukkerij De Bunschoter BV te Bunschoten met een Speedmaster gedrukt. Voor het omslag en het binnenwerk is 135 grams houtvrij Hello Silk Crème gekozen. De

CD is opgenomen en gemonteerd door Pieter Nieboer – Basement Audio te Bunschoten en geperst door Optical Disc Recording BV te Geertruidenberg. De muziekcomposities zijn "November" van Henk Wieman en "Grossiennes" nr 5 van Eric

Satie. Piano: Henk Wieman.

De oplage bestaat uit 500 exemplaren, waarvan

van dit nummer

444 / 500

is.

